

Буряадай Залуушуул

ДОЛООН ХОНОГТО НЭГЭ УДАА ГАРАНА

БУРЯАДАЙ КОМСОМОЛОЙ ОРГАНИЗАЦИИН ОРГАН

ГАЗЕТЭ 1951 ОНОЙ ОКТЯБРИИН 1-hЭЭ БУРЯАД ХЭЛЭН ДЭЭРЭ ОРШУУЛАГДАЖА ГАРАНА

Суббото, октябриин 27, 1990 он

№ 43 (7173)

Сэн 5 мүнгэн.

Мэргэжэлээрээ эрхимүүд тодорбо

«hурахада хүндэшье hаа, тулалдахада хүнгэн байдаг!»—гэhэн уряае Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой 3-дахи цехэй слесарь Павел Старков минии гэжэ тоолохо дүүрэн эрхэтэй. hаяхан заводто «Мэргэжэлээрээ эрхим» гэhэн конкурс үнгэргэгдэбэ. Энэ нэрэ хүндэтэй мүрысөөндэ түрүүшынхиеэ хабаадалсаха зуураа, тэрэ хүндэтэ гурбадахи hуури эзэлээ. Павел конкурсдо хабаадагшадай дундаhаа эгээл залуунь болоно. Тингэбэшье тэрэ олохон слесарьнүүдые ахин гаража шадаа. Тэрэ дүй дүршэлөөр багахан байжа, теореор хүшэр шалгалтаhаа (шалгалтын үедэ тэрэнэй дүрэ зураг буулгагдаа) боложо, түрүү hууридаа гаража шадаагүй. Гэхэ зуура, тэрэ конкурсдо хабаадалсахаяа зүбшөөлөө үгэhэн ори ганса шаби болоно. Жюри тэрэнэй үсэд нэтэрүү, оролдосотой байhыень тэмдэглээд, конкурсын дүнгүүдээр тэрээндэ хоердохи разряд олгоо. Мэргэжэлээ нарижуулан hайжаруулха, дээшэлүүлхын тула заводой залуу мэргэжэлтэд «Мэргэжэлээрээ эрхим» гэhэн конкурсдо хабаадаха аргатай. Дүршэлтэй бэрхэ слесарь Сергей Кобец конкурсдо илаа. Харин [illegible]дэндэ жэлэй гү, али хоер жэлэй үнгэрхэдэ, залуу слесарь Павел Старков конкурсдо илаа гэжэ нэрлэхыень хүлеэхэмнайл үлэнэ.

Дмитрия АЛТАЕВАЙ фото.

УНШАГШАД! «БУРЯАДАЙ ЗАЛУУШУУЛ» ГАЗЕТЫН НЭГЭ НОМЕР КИОСКhОО ХУДАЛДАЖА АБАА hААТНАЙ, hУРАГГҮЙ ҮНЭТЭЙ БОЛОХО. ЗАХИЛ ХЭБЭЛТНАЙ НАЙДАМТАЙШЬЕ, ҮНЭГҮЙШЬЕ БАЙХА. ГАЗЕТЭ ЗАХИХАЯА ШАМДАГТЫ!

Октябриин 29-дэ—Комсомолой түрэһэн үдэр

Комсомолой нэрэ юундэ бууранаб?

«Комсомол» гэһэн үгэ дуулахадаа удхыень ойлгохые оролдон, элдэб янзын справочнигуудта, энциклопединүүдтэ, архивай документнүүдтэ хандаха саг ерэхэдээшье магадгүй. Һаяын ерээдүйдэ иимэ юумэн болохогүй гэжэ батаар хэлэхэ аргагүйбди. Мүнөө дээрээ комсомол XXI съезд дээрэ абтаһан шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ гэжэ оролдоно гү? Али миин лэ гараа дэлгээгээд, юушье хэнгүй байна гү? ВЛКСМ-эй зэргэһээ гараха дуратайшуул һүүлэй үедэ дэншье һаа олон болоо. Үргэжэ байһан эдир залуу үетэн соонһоо комсомолой гэшүүн болохые хүсэгшэд үгэа үсөөн. Юрэдөө иимэ байдалда комсомолой ажал хүдэлмэри үргэнэ гү гэжэ асууһанайшье үлүү ха. РСФСР-эй ЛКСМ-эй Бурядай рескомой үзэл сурталай талаар секретарь Сергей Подпругинай хэлэһэнэй еһоор, комсомолой ажал хэрэгые тоонгүйгөөр байһаар бэшэ. Өөһэдөө бодоод үзэгты...

Корр.: Комсомолой байгуулагдаһаар 72 жэлэй үдэрнүүдтэ гүйсэхэнь. Тэдэ комсомол ойн баяраа тэмдэглэхээ байһан организацииие һанууннагүй. Тэрэ хүндөөр үбшэлһэн үхэдэр һаһатай хүнииие һануулһандал адли...

С. Подпругин: Минии һанахада иимэ сэсуулбари балайшье тааранагүй. Коммунис үзэл суртала байгаа сагта комсомолшье байха ха юм. Эндэ ондоо асуудал табигдаха еһотой. Ороной ниитын ажабайдалда комсомол ямар үүргэ дүүргэнэб? Энэл асуудалда харюу үгэхэ еһотойбди. Һүүлэй үедэ Коммунис партиие нэрэ һурагүй муушалха, шүүмжэлхэ ушарнууд алхам бүхэндэ дайралдана. Энээн тушаа бидэ хэблэлэй органуудташье уншанабди. Харин комсомол гээшэмнай КПСС-эй дайшалхы хаалган, хүсэн болодог гээшэ. КПСС-ые муушалхадаа, комсомолые мүн лэ доромжолно ха юм. Бүхы юумэн хаанаһаа эхитэйб гэжэ мэдэжэ байгаашье һаа, зата үзүүрыень олохын аргагүй байдал тохеолдошонхой. Яагаа хээгээшье һаа, парти болон комсомолые нэрэ һурагүй муушалха ябадалые ойлгохын аргагүй.

Корр.: Коммунис партиин политическэ арена дээрэһээ үгы хэгдэшэхэдэ, ВЛКСМ мүн лэ хосорхо болоно гү!

С. Подпругин: Иимэ юумэн болохогүй. Минии һанахада, комсомол үлэхэ еһотой. Дүлэн соонһоо хатуужашанхай гаража, комсомол бүхы залуу үетэнииие хойноо дахуулан ябаха түрүү манлай боложо магадгүй. Һүүлэй жэлнүүдтэ залуушуулай хүдэлөөн үргэн дэлисэтэй боложо байна гэжэ мэдэнэбди. Бүхы оронуудай залуушуулай хүдэлөөн хоорондоо ямар бэ нэгэ холбоо барисаатай байдаг гэжэ һанагдана. Великобританиие абаад үзэе. Энэ орондо Коммунис парти балай ехэ үүргэ дүүргэдэггүй. Тэрэ оронной ниитэ-политическэ ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаададаггүй гэжэ һүүлэй үедэ элирэнхэй. Харин олон тоото хүдэлөөнүүд залуушуулай дунда улам үргэн дэлисэтэй боложо, олоной анхарал хандуулдаг байха юм.

Корр.: Марксын һургаал сэсэ мэргэн, хэтын хэтэдэ залиран мүнхэржэ байха гэжэ хөөрэлдэжэгбди. Энэшье зүб байжа болохо. Залуушуул Марксын һургаалые гол хараадаа абажа, тэрэниие нягтаар сахин ябаха уялгатай гэжэ хөөрэлдэдэг байһамди. Тэдэ энээниие зарим хүнүүд һүүлэй үедэ буруушаахые оролдоно. Комсомолой гэшүүн, партиин гэшүүн байха хүндэтэй гэжэ һая болотор хэлэгдэдэг һааб даа. Мүнөө ондоо бодомжонууд мүндэлжэ эхилээ...

С. Подпругин: Хаа хаанагүй залуушуулай организацинууд байгуулагдажа эхилээ. ВЛКСМ-эй ЦК пленум дээрээ иимэ организацинуудые байгуулхада һаалта хэхэгүй гэһэн шиидхэбэри абаһан байна. Гансал бүхы организацинууд хоорондоо нягта холбоо барисаатай, бэе бэеһээ дулдыданги байха еһотой. Залуушуул ямаршье сагта бэе бэетэеэ хөөрэлдэжэ, бэе бэеэ ойлгожо шадаха гэжэ мэдэнэбди. Харин олон партинуудые байгуулаа һаа, бэе бэеэ ойлгонсонгүй байжа магад.

Корр.: Сергей, залуушуулай альтернативна организацинуудые байгуулха тухай мүнөө хэлэбэш. Комсомол болон тэрэнэй комитедүүд иимэ организацинуудые байгуулха талаар түрүүшын алхам хэжэ байна. Бүхы юумэн баалалтаар бүтэжэ байна бэшэ бээ!

С. Подпругин: Бүридхэлгын дүнгүүдэй бирагүй байһаниие хараадаа абаһандаа иигэжэ асууба гүш?

Корр.: Тиижэшье болооб.

С. Подпругин: Бүридхэлгын дүнгүүд үнэхөөрөөшье урмашуулаагүй. Тиигээдшье бүридхэлгэ хаа хаанагүй хайша хэрэгээр үнгэргэгдөө бшуу. Бүридхэлгэ эхилээдүй комсомолой эдэбхитэдтэ хандажа, энэ шухала кампаниие айхабтар болгоомжотойгоор, бодомжотойгоор, харюусалгатайгаар үнгэргэхыень уряална. Бүхы юумэ һайнаар үнгэргэхэ яһала ехэ саг үлөө. Хоер һарын туршада юушье хэжэ үрдихөөр гэжэ һанагдана. Шухала удха шанартай политическэ ябуулга үнгэргэжэ байнабди гэжэ бү мартагты.

Корр.: РСФСР-эй ЛКСМ-эй рескомой аппарадта һайндэрэй урда тээхи һүүлшын долоон хоног онсо илгаатай байгаа. Вторнигой үглөөгүүр партийна эхин организаци тараагдашоо гэжэ дуулаа һэм. Үдэһөө хойшо (энэл үдэр) залуушуулай газетэ комсомолой республиканска организациин орган бэшэ болоо...

С. Подпругин: Тиимэ даа, үнэхөөрөөшье рескомой коммунистнуудай тоосоото-һунгалтын суглаан боложо, партийна организациин байһанай хэрэггүй гэһэн шиидхэбэри абаа. Иимэ шиидхэбэриин түлөө динпэнхи коммунистнууд дуугаа үгөө бшуу: нэгэ хүн буруушаагаа, нэгэн бэеэ барил. Мүнөө коммунист бүхэн шэлэхэ аргатай болобо. Һуурижаһан газартаа гү, али ондоо партийна организацида бүридхэлдэ орохоо өөрөө шэлэхэ зэргэтэй. Тэдэ рескомдо шэнэ партийна эхин организаци эмхидхэхэдэ хэншье һаалта хэхэгүй. Юунэй болохо байһые ерээдүй харуулна бээ.

Мүнөө газетэ тухайгаа хэлэебди. Маанадай урда гэхэ гү, али рескомой бюрогой гэшүүдэй урда гурбан арга зам байгаа юм. Нэгэниинь гэхэдэ, ВЛКСМ-эй ЦК-һаа мүнгэнэй талаар туһаламжа хүргэхэ аргатай байһыень харадаа абалсан, яажашье һаань, газетые үлөөхэ. Хоердохинь—томо промышленна предприятинүүдэй зүгһөө спонсорнуудые олоод, соучредительнүүд болгохо. Гурбадахинь гэхэдэ, нэгэдэхи ба хоердохи арга замуудые нэгэдүүлээд, редакциин гэшүүдые хоер хүн болоторнь үсөөрүүлээд, «дайшалхы хуудаһанай» хэмжээндэ хүрэтэр газетые бага болгоод гаргаха, һүүлэй һүүлдэ нилээд удаан, гүнзэгыгөөр бодомжолжо үзэһэнэй һүүлээр газетын ерээдүйе редакциин штадта шиидхэхэ эрхэ олгохо гэжэ бидэ шиидээбди. Тиихэдээ нэгэ иимэ ажаглалта хэхэ байнабди: ерээдүйн газетэ хэнэйшье мэдэлэй болог хамаагүй гансал залуушуулай болон комсомолой ажабайдалай шиидхэгдээгүй асуудалнуудые хуудаһанууд дээрээ харуулжал байха.

Корр.: Тиимэ даа, саг хубилна... Хэрбээ урдандаа комсомолдо ямар нэгэ бэлэгүүдые бэлэглэдэг һаа, мүнөө комсомол өөрөө һүүлшынхеэ үгэхэ баатай болоно. Тэдэ яахабши даа. Яагаа хээгээшье һаа, би шамайе, республикын бүхы комсомолшуудые түрэһэн үдэрөөрнь амаршалнаб. Тииһээ тиитэрээ таанадта юу хүсэлтэйб!

С. Подпругин: Хожомоо һайн саг оршон ерэхэ гэжэ найдаял даа.

Корр.: Тиигэхэл болоо гүбди. Һайн саг ерэжэ, комсомолой нэрэ хүндэшье ургаха гэжэ этигэхэ дурамнай хүрэнэ.

Манай корр. О. ЛЕБЕДЕВ, хөөрэлдөө бэшэжэ абаа.

«КОМСОМОЛДО БАТРААГУУДЫЕ УГЫТ!»

Хореод онуудта гараһан залуушуулай республиканска газетэ иран хараха зуура, элдэб һонирхолтой ушарнуудтай дайралданабди. Өөһэдөөшье бодоод туршагты.

«Хэрбээ комсомол хубүүн мещанка басаганда дурлашоо һаа, тэрэ энэ дурлэһэнһээ түлөө һаял мүнхэжэ эхилһэн комсомолдо үрбаха жэшээтэй ха, нугад знамнай гэдэргэ суханһан алхам болоно бэшэ гү?»

«Бурядай комсомолец» № 4

1924 оной апрелиин 13.

Иимэ уряа лозунг: «Комсомолые айлгаха гээшэ эртэ үглөөгүүр мандан бү гара гэжэ нарые айлгаһантай едли. Коммунис залуушуулай мүнөөнэй үетэн буржуазна байгуулалтые гүйсэдөөр илаха зэргэтэйбди гэжэ тэдэ ойлгоногүй гээшэ гү!»

«Бурядай комсомолец» 1924 оной сентябриин 7.

«Мартын 8-най үдэр бүхы басагад комсомолые, партиие тойроод жагсаха зэргэтэй».

«Зүүн зүгэй басагадые өөрынгөө зэргэдэ абаял».

«Мартын 8-да комсомол басаганда хэлэһэн захил: үзэг бэшэг мэдэхэ болоо».

«Бурядай комсомолец» 1925 оной мартын 8.

Статьягай гаршаг—«һүзэггүй залуушуул юу мэдэхэ зэргэтэйб!

«Бурядай комсомолец» 1925 оной апрелиин 19.

Уряа лозунг: «Пионернүүдэй ажал хүдэлмэрээр һонирхохо гээшэ эхэ бүхэнэй уялга».

«Бурядай комсомолец» 1925 оной декабриин 17.

Тэмдэглэлэй гаршаг: «Комсомолдо батраагуудые үгышl»

«Бурядай комсомол» 1929 оной январиин 4.

Статья дорохи гаршаг: «Пионерэй отрядууд ехэл һулаар хүдэлнэ, тэдэ генеральна зорилгонуудые бэелүүлгэдэ парти болон комсомолдо туһалха гэһэн өөрынгөө гол ажалые дүүргэжэ шаданагүй. Юундэ гээшэб!»

«Бурядай комсомол» 1929 оной октябриин 27.

Б. БОРБОЕВ бэлдээ.

Танилсагты:

Татьяна Аммосова

— Комсомол юу хэнэб! —гэжэ асуугаад, тэрэ харюу хүлеэнгүйгөөр үргэлжэлүүлнэ.—Юрэдөө иимэ асуудалнуудые табиһанайшье үлүү ха. Таанад бии байһан бүхы асуудалнуудые шиидхэжэ шадахагүйт. Тиимэһээ бэшэһэнэйшье үлүү гэжэ һананаб.

Судна бүтээлгын заводой комсомолшуудай һанаа зобоодог асуудалнуудые залуушуулай газетын журналистнууд гансал өөһэдынгөө хүсөөр шиидхэжэ шадахагүй гэжэ хэндэшье мэдээжэ аабдаа. Тииһээ тиитэрээ республика доторнай иимэрхүү хэдэн зуугаад предприятинууд, хэдэн зуугаад колхозууд болон совхозууд, һуралсалай заведенинүүд бии бшуу.

Судна бүтээлгын заводой комсомолой организациин секретарь Татьяна Аммосова манай корреспонденттэй хөөрэлдөө.

Түрүүшын болон һүүлшын асуудал:

— Заводой комсомол юу хэнэб? Асуудалнуудые хэйшэҕ гэжэ шиидхэхые оролдоноб!

— Маанадые комсомолшууд бэшэ, харин залуушуул гэжэ нэрлээ һаатнай дээрэ ха. Комсомол-залуушуулай зургаан бүлэг эндэмнай бии. Гэр байрын, хүүгэдэй саадуудай, амаралтын газарнуудай асуудалнууд муугаар шиидхэгдэнэ. Хамтын байрада гэр бүлын комнатонуудые хубаарилгада хабаадаха эрхэтэй болообди. Социальна асуудалнуудые шиидхэхэ талаар яһала ехэ оролдолго гарганабди. Комсомолой олохон гэшүүдтэ 60 түхэриг нэмэлтэ мүнгэн түлэгдэнэ. Субботнигуудые үнгэргэдэг болоо һаамнай, һайн байгаа гэжэ һанагдана. «Бурятшвейбыт» нэгэдэлтэй хамта амаралтын үдэшэнүүдые эмхидхэдэгбди. Хүбүүднэй тэндэһээ бэринүүдые буулгадаг болонхой. Предприятинуудай хоорондо волейболоор мүрысөөнүүдые үнгэргэдэгбди. Эндэ һая шэлэй завод ошоод ерэ һэмди. Спортивна залгүй байһандаа халаглахаар байдаг.

Эдэ болон бусад аргануудые хэрэглэжэ, залуушуулай һуудал байдал һайжаруулхые оролдонобди. Комсомолой секретариин энэ тобшохон интервью соонһоо дүнгүүдые гаргажархиханьбэлэн бэшэ. Тиигээшье һаа, предприятиин комсомолшуудай ямараар ажаһуудаг байһаниие мэдэхээр ха юм. Залуушуулда хажуу тээһээ туһаламжа хүргөөгүй һаа, бүхы асуудалнуудые гансал өөһэдынгөө хүсөөр шиидхэжэ шадахагүй.

Е. ПАНИНА.
Д. АЛТАЕВАЙ фото.

Информал

«НАЙДАЛАЙ КАБИНЕТ» АЖАЛАА ТҮГЭСХӨӨ...

Манай городой 80-яад хүн туһаламжа абаха найдалтайгаар Москваһаа ерэһэн врач-психотерапевт Александр Геннадьевич Данилинда хандаба. А. Д. Сахаровай нэрэмжэтэ энэрхы сэдьхэлэй ба социальна талаар хамгаалгын поездтой тэрэ намда ерээ юм. 2-33-69 телефоноор хонходоһон ба ВЛКСМ-эй рескомой 206-дахи кабинедтэ ерэһэн хүнүүдтэ иигэжэ хэлэхэ байнабди: уридшалан хэгдэһэн хэлсээнэй байгаашье һаа, энэ байшан соо хүдэлмэри үнгэргэхые маанадые хорео һэн. «Ямар хүнүүдэй партнина ба комсомолой ордонгой гэшүүрнүүдые элээхэ байһыень мэдэнэгүйбди. Тэдэниие табихагүйл»—гэжэ хэлэгдээ бшуу. Гайхалтай бэшэ гү? «Спутник» БММТ-гэй түрүүлэгшэ А. Измайловай кабинет тааруу байгаа юм. Москвагай мэргэжэлтэд психологууд И. Ковда, Э. Дикий болон психотерапевт А. Данилин октябриин 8—9-дэ тэндэ хүдэлөө юм.

«Найдалай кабинедтэ» хандаһан хүнүүд бага зэргынь һаа туһаламжа абаа гэжэ найдаха дурамнай хүрэнэ. Сэхыень хэлэхэдэ, Александр Геннадьевич Данилин манай найдалай телефоноор (мартаһан хүнэй байгаа һаа, һануулая: «найдалай телефон 2-35-74, үдэр бүхэндэ үдэшын 20—һоо үглөөнэй 6 саг болотор хүдэлдэг, мүн энэл сагта хоердохи воскресени бүхэндэ) Буряадтай саг үргэлжэ холбоо барисаатай байхаар хараална. Энэрхы сэдьхэлэй поездын хүдэлмэриин дүнгүүдые гаргаһанай һүүлээр Улаан-Үдэ дахяад ерэхэ болзор тодорхойлогдохо. Тиихэдээ ерээдүйнгөө пациентнүүдтэй дэлгэрэнгыгээр танилсаха юм. 1991 оной февраль һарада ерэхээр хараалагдана. Энэ удаа гипнозой түлбэритэй бүлэгүүдэй хэдэн сеанс үнгэргэгдэхэ, биополеор эмшэлдэг онол аргануудтай танилсаха, туһаламжада хэрэгтэй хүнүүдые үзэхэ.

Врач-экстрасенс, психотерапевт А. Г. Данилинай ажалаар һонирходог, тэрээндэ үзүүлхэ хүсэлтэй хүнүүд байбал, ерэхэ жэлэй «Молодежко» захигты, газетэдэ энээн тухай мэдээсэлнүүд толилогдожо байха. Ноябриин эсэстэ, декабриин тэн болотор врач ерэхэгүй, тиимэһээ манда бү хонходогты, бэшэгты, ерэгты гэжэ гуйха байнабди. Энэрхы сэдьхэлэй поездын ажалай дүнгүүдые гаргаһанай һүүлээр лэ тодорхой болзорнууд мэдээжэ болохо гэжэ үшөө дахин дабтан хэлэнэбди.

Танай городтол «найдалай кабинет» айхабтар эршэмтэйгээр хүдэлөө гэжэ мэргэжэлтэд хэлэбэ. Улаан-Үдын муу байдалтай байһан тухай энэ гэршэлнэ гү, али үгы гү гэжэ хэлэхэнь хүшэр байна. Алишье талаһаа гүнзэгыгөөр социологическа шэнжэлэлгэнүүдые үнгэргэхэ, городойхидтой ба республикын хүн зонтой гансал телефоноор хүдэлхэ бэшэ, харин бүлэг хүнүүдтэй, мүн ганса нэгэн хүнтэй найдалай телефоной албанай хэшээлнүүдые психологууд үнгэргэхэ зэргэтэй. Теэд мандаа өөрын гэр байхагүй. Тиимэһээ бидэ энэрхы сэдьхэлэй поездын мэргэжэлтэдэй хүдэлмэриие һанаһан соогоо эмхидхэжэ шадаагүйбди. Бидэ городһоо мүнгэ эридэггүйбди, профсоюзуудай Совет манда мүнгэ һомолдог. Манда туһалыт! Хаа хаанагүй тушаалнууд үсөөрүүлэгдэнэ ха юм, магад, ямар нэгэ гэр сүлөөржэ болохол. Хүдэлхэ таатай зохид эрхэ байдалтай болбол бидэ ехэ юумэ хэжэ шадахабди, найдалай телефоной албанай программа дүүргэхэ аргатай болохобди.

С. БУДАШКАЕВА.

ТОО БАРИМТАНУУД ЮУ ХАРУУЛНАБ?

1989 оной туршада Буряадай АССР-эй хүн зоной гол дүнгүүд

(хүн)

	1979 он	1989 он
Түрэһэн хүүгэдэй тоо	19356	21352
Наһа барагшадай тоо	8492	8790
тэрэ тоодо 1 жэл хүрэтэр наһатай	598	417
Гэрлэгшэдэй тоо	10260	9463
Һалаһан бүлэнүүдэй тоо	2646	3007
Түрэлгэ (хүн зоной 1000 хүндэ)	21,3	20,4
Наһа баралга (хүн зоной 1000 хүндэ)	9,3	8,4
Хүн зоной 1000 хүндэ абажа харахада, гэрлэгшэдэй тоо	11,3	9,0
Хүн зоной 1000 хүндэ абажа харахада һалаһан бүлэнүүдэй тоо	2,9	2,9
Түрэһэн 1000 хүүгэдһээ нэгэ наһа хүрэтэрөө наһа бараа	30,8	20,8

Һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада республика дотор үхибүүдые түрэлгэ хороһон байна. 1989 ондо (1000 хүндэ абажа харахада) 20,4 болоо, 1979 оной хэмжээндэ 96 процент болоно.

1979 онтой сасуулжа үзэхэдэ, хүн зоной наһа баралга хараа байса хороогдоо. Наһа баралгын гол шалтагаанууд юуб гэхэдэ, шуһанай үбшэн, элдэб аюул усал, хорон болоно. Бэеэ һэргэлэн һонороор абажа ябахын түлөө эдэ үйдхартай мэдээнүүдые харуулхамнай:

	1979 он	1989 он
Элдэб шалтагаануудһаа наһа бараа (100 мянган хүндэ абажа харахада)	919,6	839,9
тэрэ тоодо:		
1. халдабарита үбшэнгүүдһээ	20,6	12,1
2. урдань ушардаггүй үбшэнгүүдһээ	131,8	148,3
3. шуһанай үбшэнһөө	411,0	380,1
4. амисхаалай үбшэнгүүдһээ	92,2	62,4
5. хотын, доторой үбшэнгүүдһээ	28,0	24,5
6. элдэб аюул усалһаа, хоронһоо	197,6	144,4

А. ВИШНЯКОВА,
Статистикын республиканска управлениин орлогшо.

Нигүүлэсхы сэдьхэл, энэрхы һайхан сэдьхэл гэжэ байгаад хоерэлдэнэбди. Теэд бодото дээрээ түлюур байдалтай хүн зондо ямар туһаламжа хүргэгдэнэ гээшэб! Түлөөһэгүй үдын хоол... Үдэрэй нэгэшье дахин халуун эдеэ түлөөһэгүйгөөр бариха гээшэмнай баһал ехэ хэрэг ха юм. 30—60 түхэриг пенси абадаг наһажаал хүнүүд хилээмэ болон сайһаа ондоо эдеэ хоолой зүйлнүүдые абажа шадахагүй гэжэ мэдээжэ. Тиигээдшье квартирын түлөө, эм домой түлөө түлэхэ хэрэгтэй...

Наһатай болохо, үтэлхэ гээшэ хүн бүхэндэ элдэбээр хүрэжэ ерэдэг ааб даа. Өөрөө эдеэ буйлуулжа шадахаяа болиһон үбгэд, хүгшэдэй хойноһоо түрэлхидынь, үри хүүгэдынь харууһалдаг гээшэ. Гэхэ зуура, ганса бэе хүнүүд үндэр наһатай болоходоо, яаха болоноб!

Улаан-Үдэдэ 305 хүн, бүхы республика дотор 500 хүн түлөөһэгүй хоол бариха талонуудта хүртэдэг. Профсоюзуудай областной совет, нигүүлэсхы сэдьхэлэй жаса эдэ талонуудые үгэдэг юм.

Түлөөһэгүй үдын хоол баридаг байһанайнгаа түлөө эдэ хүнүүд баярые хүргэнэ...

Д. АЛТАЕВАЙ фото. — Н. ГОМБОЕВА.

МЯХАН ТУХАЙ АСУУДАЛДА

Мяхан саг үргэлжэ дуталдана. Һара дүүрэхэ дүтэлөө, харин талонууд саарһан зандаа байһаар. Талоноор абаха мяхан үгы бшуу. Базаар дээрэхи мяханай сэн үргэжэл байха юм. Мүнөө нэгэ килограмм мяхан 8 түхэригтэ хүрөө. Мал ажахы эрхилдэг республика дотор бидэ ажаһууна хэбэртэйгшэбди. Бүхы ажахынууд мал үсхэбэрилдэг лэ. Хэрбээ тэдэниие тоолоод, нэгэ хүндэ үдхэхэ болоо һаа, ехэл мяхан хүртэхэ янзатайл.

Теэд махамнай хайшаа орошоо гээшэб? Хиидэ ошоно гү?

Мүнөө колхозууд болон совхозууд мал олоор тушаажа эхилэнхэй. Республикын бүхы нютагуудһаа, дүтын областьнуудһаа, хилын саанаһаашье эшелонуудаар, машинануудаар Улаан-Үдын мяханай комбинадта мал ороно, мяханшье ерэнэ. Тэрэмнай айхабтар ехэ комбинат байгаашье һаа, мяха хэхэ газараа оложо яданал. Малнууд хэдэн хоногоор, сүүдхээр хооһоор үүсэлүүлхээ хүлеэжэ туража байдаг лэ.

Малые үдэшэжэ ерэһэн нэгэ зоотехнигтэй би хөөрэлдөөб. Үүсэлүүлхэ ээлжээнэйнгээ хүрэжэ ерэтэрнь тэрэнэй асарһан малнууд (600 толгой) хоер сүүдхэ байгаа. Энэ хугасаа соо нэгэ мал 30 килограмм шэгнүүрээ гээгээ бшуу. Тиихэдээ 18 тонно мяхан хиидэ арилшоо.

Эндэ нэгэл һүрэг мал тухай хэлэгдэбэ. Харин долоон хоногой, һарын, жэлэй туршада хэды олон мал асарагданаб даа. Хэдэн зуугаад модоной нютагуудһаа асархадань, малнууд харгыдаа хэды шэнээн шэгнүүрээ гээнэб! Тиигээдшье мяханай шанар муудана бшуу.

Гурбан жэлэй туршада нэгэшье үдэр амарангүйгөөр, һайндэрнүүдые мэдэншьегүйгөөр, жэлэй дүрбэн сагта, саһа бороо илгангүйгөөр малай хойноһоо харууһалһан тарягашад тухай совхозой мэргэжэлтэ зүрхэ сэдьхэлээ доһолгон хөөрэбэ. Үүсэлхэ үедэ мал бүхэн хэды шэнээн шэгнүүр татанаб, тэрээгээрнь малшадта салин хүлһыень түлэдэг юм ха. 18 тонно хиидэ хаягдаһан мяханай түлөө хэншье харюусадаггүй. Малшадай хүшэр хүндэ ажалайнь түлөө бэгээр мүнгэ түлэхын тула малнуудые хэдэн хоногоор тусгаар бэрина гэжэ һанахаар байдаг гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Агропром байлгахын тула ажахынууд нилээд ехэ мүнгэ эльгээдэг. Мал тушааха үедэ энэ албан зургаанай түлөөлэгшые нэгэшье дахин хараагүйбди. Тэдээндэ мүнгэн автомат еһоор эльгээгдэдэг.

Шэнэ экономическа политика бэелүүлэгдэжэ, арадай эд зөөриие хайша хэрэгээр үрихэ ябадалда эсэс табигдаха гэжэ найдамнайл үлэнэ.

Наталья ДАШИЕВА,
манай корр
(Телефон 2-48-57).

УРАН ГАРТАНАЙ ХҮСӨӨР

«Балакта» колхоз еминдаа ажахы болож түбхинэһөөр оройдоол жэл үлүүтэй болобо. Теэд энэ богонихон хугасаа соо колхозой түб һууринай түхэл шарай хубилжа, шэхэнэй шэмэг, нюдэнэй хужар болоо, олоной анхарал татаа.

Тиихэдэ колхозой һүнэй-товарна фермын һаалишадта хоер томо шэнэ гэр баригдаһан, гүбээ дээрэ модон соо гэхэ гү, али колхозой түбэй урда зүгтэ дүрбэн шэнэ гэрнүүд баригдаад, зарим нэгэнһээнь утаан гаража, айлай ороһые гэршэлнэ.

Тосхоной хуушан гэрнүүд, үйлэдбэриин ба соёл-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай байранууд шэнэлэгдэн заһабарилагдажа, нютагай шэг шарайе бүришье урин залуу болгоһоншуу. Заһабарилагдаһан объектнүүдые тоолохо болобол гараж, бани ба ажалшадай һууһан олохон гэрнүүд болоно.

Шэнэ гэрнүүдтэ түбхинэн ороһон айлнууд гэбэл, ажалай ветеран Х. Д. Хумаева, механизаторнууд Дүбшэн Гармаев, Цырен Хумаев, Жимбэ Хумаев ба бусад мүн. Шэнэ гэрнүүд томонууд, һаруулнууд, олон таһалгануудтай, үнэн гараар нягталан табиһан пээшэнүүдтэй. Газаашье талаһаань харахада, томо харшаар хүреэлэгдэһэн сарай ба бэшэшье хэрэгтэй байранууд бии.

«Коммунизм» колхозтойгоо хамтараад, колхозой түб һууринай Хара-Хужарта нүүшэхэдэ, Балакта тосхон хаагдаад, үтэлһэн үбшэ... хүндэл түргэн үтэлжэ, һалажа эхилээ бэлэй. Парти ба правительствын хараа шугам баримталжа, багахан тосхонуудые һэргээхэ гэһэн уряа балактаархин дэмжэжэ тосхонойнгоо түхэл шарай гоё һайхан, болбосон болгожо захалбэ бшуу.

Колхозой правлениин урвалаар Белоруссиһаа 8—9 барилгашад бригадир В. М. Довнячын хүтэлбэри доро хүдэлжэ, богони болзор соо олон байра болон ажалшадай һууха гэрнүүдые бариба. Юрэнхыдөө Ахын районой Балакта тосхон ерээл һаа, уран гарай хүсөөр, үнэн зүрхэнэй ольһоор баригдаһан гэр байрануудые хаража, сэдьхэлээ ханахал байхат.

Шэнэ ажахын түб һууринай шэг шарай һара жэл ошохо бүри һайтээшээ хубилна, болбосон түхэлтэй болоно.

ҮГЛӨӨДЭР МААНАДЫЕ ЮУН ХҮЛЕЭНЭБ?

Пионернүүдэй городской ордон Улаан-Үдэдэмнай эгээн гоё гэрнүүдэй нэгэн гэжэ тоологдодог. Тэрэ тон эли газарта түбхинэһэн тула хүн бүхэнэй анхарал хандуулдаг байха. Ордон соо үдэр бүхэндэ хүлгөөтэй байдаг гээшэ. Спортивна хубсаһа үмдэһэн, ямар бэ нэгэ модель бариһан үхибүүдые эндэ заатагүй харахат. Ехэшүүлэй ажал хүдэлмэридөө яаран гэшхэлһэндэл адли үхибүүд үглөө бүхэндэ ордон тээшээ ошодог байха.

Мүнөө ордон соо элдэб янзын кружогууд хүдэлнэ. 150 кружогто 3 мянган үхибүүд үдэр бүхэндэ хэшээлнүүдые үнгэргэдэг. Мэргэжэл бүхэн һайхан лэ гэжэ хөөрэлдэдэг байхабди. Теэд үхибүүдые бүри багаһаань хойшо ерээдүйн мэргэжэлнүүдтэнь һургаха гээшэ манай гол зорилго мүн. Үдэрһөө үдэртэ ямар бэ нэгэ ажалай дадалтай болож, ерээдүйн мэргэжэлнүүдэй нюусануудые шудалан дабахада үхибүүдтэ һонирхолтой байдаг ааб даа.

Техническэ, физическэ бэлэдхэлэй, искусствын кружогууд, элдэб янзын клубууд ажалаа эдэбхитэйгээр ябуулна. «Вдохновение» гэжэ бальна хатарай ансамбль, «Гюйс» гэжэ хүбүүдэй клуб ажалаа эдэбхитэйгээр ябуулна.

Гар урлалгын искусствын кружогуудта (нэхэлгэ, оёлго, эсхэлгэ, хибэс нэхэлгэ) эдиршүүл дуратайгаар ябана. Мүнөөнэй экономикын доройтонги байдалые үхибүүдшье ойлгожо, ямар бэ нэгэ мэргэжэл шудалха, практикатай болохо гэжэ оролдоно. Харин техническэ творчествын кружогууд хооһон шахуу байхаа һанадаг. Тиигээдшье эдэ кружогуудые хүтэлбэрилхэ бэрхэ инженернүүд угаа хомор болонхой. 150—200 түхэриг салин дээрэ хүдэлхэ дуратайшуул үсөөн байна бшуу.

Һургуули бэшэ, үйлэдбэри бэшэ гэжэ тоолоод, кружогуудай хүтэлбэрилэгшэдые эльгээхэ гэжэ оролдодоггүй. Гансал мүнгэнэй түлөө хүдэлхэ хүсэлтэй багшанар үхибүүдтэ ехэ эрдэм мэдэсэ үгэжэ шададаггүй гэжэ тэмдэглэхэ байнабди.

Пионернүүдэй байшангуудай хүдэлмэрилэгшэд шэнэ системээр, шэнэ гуримаар хүдэлжэ, бэеэ даангы байдалда орохо гэжэ оролдоно. Теэд энээнһээнь туһа гаранагүй гэжэ тэмдэглэмээр.

Яагаа хээгээшье һаа, 3 мянган хүбүүд болон басагад дуратай кружогуудтаа ябажа, хэшээлнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, ерээдүйн мэргэжэлэй нюусануудые шудална. Харин үглөөдэр хэрэг байдал ямар болохоб! Кружогуудай түлбэритэй болоо гээшэ һаа, үхибүүд ябаха гү!

Энэ асуудалда мүнөө харюу үгэжэрхихэнь хүшэр ааб даа. Коммерциин, дэлгүүрэй экономикын зам шэлэһэн манай гүрэн хуулиин ааһа гүйсөөгүй багахан эрхэтэдэйнгээ хэрэг байдалаар һонирхожо, тэдэнэртэ гол анхаралаа хандуулжа, туһаламжа хүргэхые оролдохо уялгатай. Совет засагай тогтоогдоһоор 70 жэл үнгэрөө. Эхиндэ ямар байдалтай һэнбибди гэжэ һанана еһотойт. Тэрээндэл адли ордон руу түлюур байдалтай бүлын үхибүүд орохо эрхэгүй байгаагүй һаань, болоо һааб даа. Һүүлэй үедэ түлбэритэй кружогууд тухай соносхолнууд хаа хаанагүй үлгэгдэжэ захалаа. Олон үхибүүдтэй бүлэнүүд иимэ байдалда яаха болоноб! Пионерэй ордон соо эмхидхэгдэһэн кружогууд түлөөһэгүй байха еһотой.

Наталья ДАШИЕВА,
манай корр.

ИИМЭЭР АЖАҺУУХА ЖАРГАЛ

Хоринн районд шэмээшэгүүдэй ори ганса тоонон болохо Хасууртада һургуулиин этнографическа музей бии юм. Тэрэниие багша Виктор Иванов хүтэлбэрилдэг. Виктор Ивановой музей харапан хүн бүхэн һайхан бодолдо ээлэгдэжэ, тэрэниие байгуулһан хүнтэй уулзаха гэжэ оролдодог. Эндэ табигдаһан зүйл бүхэн өөрын онсо удхатай. Виктор Иванов музей байгуулхын тула хэды ехэ оролдолго гаргаа6!

Хуушанай шэмээшэгүүдэй гэрэй эгээн наада буланда политическэ үзэл бодолойнгоо түлөө 1911 ондо сүлэгдэһэн Иван Бубенцовой бүтээһэн стол табигданхай. Һандали дээрэ 1898 оной оёдолой машина харагдана. Гэрэй тэг дунда мэрай үхибүүнэй үлгы табигданхай. Виктор Иванов һурагшадтай хамта хуушанай гурбан станок задалжа, эрхим һайн нэхэлгын станок зохеожо, мүн лэ эндэ табиһан байна.

Виктор бүри багаханһаа хойшо хүгшэн эжынгээ утаар татажа дуу дуулахые шагнаха дуратай, тэрэнэйнгээ хажууда ходол эрьелдэжэ ябадаг байгаа. Үбгэд хүгшэдэй сугларжа, урданай юумэ дурдан һанахадань, Виктор мүн лэ дуратайгаар шагнаха... Магад тиихэдэл бишыхан хүбүүнэй зүрхэ сэдьхэлдэ бүхы урданай юумэн һайшаагдажа, мүнөөшье хүрэтэр мартагдангүй ябажа болоо ха. Табадахи класста һуража байхадаа, тэрэ альбом соо фольклор тухай, Буряад, тува,ород заншалнууд тухай материалнуудые, хуушанай фотографинуудые суглуулдаг байгаа. Багшанарай институдай эхин классуудай факультедэй нэгэдэхи курсда һуража байхадаа, Виктор фольклорно бүлэг байгуулаа. Городой хүлгөөтэй, шуугаатай бэйдалда тааража ядаһандаа юм гү, али ондоо шалтагаанаар юм гү, бү мэдэе, залуу хүбүүн заочно отделенидэ орожо, түрэл Хасууртаяа бусажа ерээ һэн. Уданшьегүй тэрэ нютагтаа музей байгуулха гэһэн зорилгоео дүүргэжэ эхилбэ.

Урданай зүйлнүүдые харуулха, заншалнуудые һэргээхэ гэжэ бүхы шадалаараа оролдодог залуу хүнүүдтэй үсөөн ушардаг байхабди. Эндэ онсо хүмүүжэл, онсо һонирхол, онсо шунал хэрэгтэй гэжэ зарим хүнүүд һанахадаашье болохо. Виктор музей байгуулхаһаа гадна нютагтаа фольклорно ансамбль эмхидхэжэ, арадай дуунуудые үсэд нэтэрүүгээр суглуулна. Үни хада Хасууртада Елона Хоринская гэжэ багша хүдэлдэг һэн. Тэрэ хэды һайхан шүлэгүүдые бэшэдэг һэн бэ! Е. Е. Хоринская 1935 ондо бүлын байдалаар Свердловск ошожо, мэдээжэ поэтесса, уран зохеолшодой 1 съездын делегат болоһон байна.

Виктор Иванов тэрээнтэй бэшэг бэшэлсэжэ, нютагтань боложо байһан бүхы һонин дуулгажа байдаг. Мүнөө тэрэ багша 82 наһанай дабаа гаталаа. Хасууртайн дунда һургуулиин байгуулагдаһаар мүн лэ эды жэлнүүд үнгэрөө. Хүнэй доторой байдалһаа, болбосорол культураһаа бүхы юумэн дулдыдадаг гэжэ хэндэшье мэдээжэ байха. Теэд доторой байдал, болбосорол мэргэжэлһээ, онсо һуралсалһаа бүридэдэг гэжэ һанажа болохогүй. Хүнэй ухаан бодол, оршон тойронхи байдал, гэр бүлэ доторой байдалай бүридэлгэдэ сэхэ нүлөөлдэг гэжэ һанадагби. Виктор Иванов болбосоролой шата дабажа гараһан эгээн интеллигентнэ хүнүүдэй нэгэн гэжэ тоологдохо ёһоороол тоологдоно. Тэрэ мүнөө хорин дүрбэ наһатай. Хэды залуушье һаа, хүн зондо ашатай туһатайгаар ажаһууха, дэлхэй дээрэ һайн һайхан мүр үлөөхэ гэһэн эрмэлзэлтэй байха гэшэ ёһотойл жаргал мүн.

Өөһэдһөөнь лэ дулдыдаха

Театр хубсаһаа тайладаг газарһаа эхилдэг гэжэ хэлсэдэг. Харин би хамтын байра вахтерһоо эхилдэг гэжэ мэдэдэгби. Студентнүүдэй байһан сагһаа хойшо бишыхан, туранхайхан хүгшэн гү, али нюдэндөө шэлтэй үндэр наһатай болоһон үбгэжөөл вахтероор хүдэлдэг шахуу гэжэ бидэ ойлгодогбди. Тээдшье иимэ вахтерые хаража дадашанхайбди.

Он жэлнүүдэй үнгэрхэ бүри энэ образ огтошье буураагүй, бүри ондоо болошоо. Хүдөө ажахын институдай хамтын 3-дахи байра хаража туршаябди. Эдэ мүрнүүдэй автор бусад олон студентнүүд мэтэ энэ хамтын байрада орожо ядаа. Жэшээлхэдэ, Даша абгай эндэ вахтероор хүдэлдэг (сэхыень хэлэхэдэ, студентнүүд «Третьяк» гэжэ ара нэрэ доро тэрэниие мэдэхэ). Даша абгайн гү, али бусад ямаршье вахтерой ажал орео хүшэр гэжэ би арсалдахагүйб. Сүүдхын туршада эндэ һууха гээшэмнай балайшье бэлэн хэрэг бэшэ. Гэхэ зуура, вахтернууд хамтын байрада орожо ерэһэн хүн бүхэниие муу хүн шэнгеэр, ямар нэгэ үнэтэй сэнтэй юумэ хулгайлаад гарашаха мэтээр һанадаг. Удахагүй хамтын байрада ороһон хүнүүдые шэнжэлэн шалгажа гаргадаг болоо һаань, би гайхахагүйб. Тиихэдээ вахтернууд өөһэдынгөө уялгануудые һайнаар дүүргэхэ болоно гү?

Һаяхан би хамтын байраар дахяад ябааб. Энэ удаа шэрүүншэг харасатай студент хүбүүн тэндэ һуужа байба. Автомат һануулһан модон хамтын байра руу орохоео һэдэһэн хүн бүхэниие тоншоод абахаар бэлэн шэнгеэр харагдаба. Абаһаар эды олон асуудалнуудые һураба: «Ямар комнато хэрэгтэйб? Хэндэ, нэрэ, обогынь хэн бэ?» Тиигээд эдэ бүгэдэн бүридхэлэй дэбтэртэ оруулагдаба. Би тэндэ һууһан хүбүүнтэй танилсабаб. БКД-гай командир (комсомолой дайшалхы дружина) Намсарай Гармаев байба. «Намсарай, нүхэсэжэ ябаһан басаганайнгаа түрэһэн үдэртэ хамтын байрада ерэбэ гээшэш. Тиихэдэшни шамайе тогтоогоод, ута модо баряад намнажа гаргажархиха. Хамтын байрада ородог саг үнгэрөө гээд шамайе вахтер оруулхагүй. Тиихэдэнь яаха болонобши? «Тэрэ абяа шэмээгүй байба. Тайлбарилта эндэ үлүү бшуу.

Документнүүдые абажа ябабал, хамтын байрада орожо, 4 часай туршада, үдэшын 5-һаа 9 болотор эндэ байхада болохо. Хэрбээ хонохо гээ һаа, студентнэрэй советэй түрүүлэгшын нэрэ дээрэ мэдүүлгэ бэшэхэ юм ха. Ондоо сагта энээ руу харагдаһанай үлүү. Ямаршье үндэһэ баримтанууд хараада абтахагүй. «2 сагһаа үдэшын 11 болотор хүнүүдые хамтын байрада оруулжа болохогүй гээшэ гү?»—гэжэ студсоведэй түрүүлэгшэ Ира Винокуроваһаа асуубаб.

— Үнгэрэгшэ жэлдэ энэ асуудал студентнэрэй советэй суглаан дээрэ хаража үзөөд, ямаршье шиидхэбэри абаагүйбди.

— Студентнүүд гээшэ айхабтар эдэбхи үүсхэлгүй зон, ажал хэрэгые эсэстэнь хүргэхын тула тон ехээр оролдохо хэрэгтэй.

«Хамтын байра шинии гэр болодог, тэрээн соо ши ээн байха ёһотойш»,—гэһэн үгэнүүд ямаршье хамтын байрын холл бүхэн соо үлгөөтэй таанадые угтаха. Эндэһээ иимэ һанал бодол түрэнэ: хэрбээ ши, студент, хамтын байрын ээн хадаа юундэ өөрынгөө айлшаниие һайн һайханаар угтаха аргагүйбши? Энээндэ ши өөрөө зэмэтэй бэшэ гүш?

Сентябриин эхиндэ Борсоевой үйлсөөр оршоһон 11-дэхи гэртэ түбхинэһэн багшанарай институдай хамтын байрада орохын аргагүй байба. Һүүлээрнь комендант Т. К. Хабдаева бүхы комнатонууд ээтэй болоодүй байгаа гэжэ тайлбарилба. Ингэжэ хэлэхэдэнь һэжэг түрөө бэлэй.

Уйдхартай байна даа. Тиигээд түрэл университедэйнгээ хамтын байрые абаһаар дурдан һанааб. Манай вахтернууд Нина гү, али Маша абгай хани нүхэдөө урихадашни, зулгы зоч[illegible]доор угтажа, һайн һайхан зориг бадаруулма үгэнүүдые хэлэдэг һэн. Студентнүүдые ээмэлжэ ородог вахтернууд эндэ һууха эрхэтэй гү? Өөрын ээлжээндэ студентнүүд баһал хэлэхэ харюугаа олоод лэ байдаг.

Эндэ өөрэгшэд сухалтай вахтерые харахадаа, урмаа хухардаг. Вахтер тухай асуухадамни, студентнүүд нэрэ обогоо хэлэхэеэ зүрхэлөөгүй. «Юундэ гээшэб!—гэжэ нэгэ басаган хэлэбэ.—Энээнһээ болоно, комендантай арсалдаха аргамнигүй».

Хүнэй зан абариие юугээр тодорхойлдог бэ? Хүн гээшэ өөрынгөө нэрэ хүндые дээгүүр барижа, абажа ябаха гэжэ оролдохо ёһотой. Вахта студентнүүдтэ ажабайдалыень доромжолһон хэрэг болодог. Вахтерһоо айгаад, эдэ иимэ ябадалнуудые гаргадаг шэнэ тэһэлжэ, сонхоор гү, али түймэрэй гэшхүүрээр гэртэ ороод, өөрынгөө уршагта ябадалнууд тухай хүхэдтөө хөөрэжэ үгэдэг. Хэрбээ шамайе хүн ёһоор, хүндэмүүшээр хамтын байрада оруулаагүй һаань, яаха ёһотой болонобши? Институдта һуража байхадаа, өөрынгөө эрхые хамгаалжа шадаагүй залуу мэргэжэлтын социальна талаар эдэбхи үүсхэлгүй байхадань гайхаһанай үлүү гэжэ һанаха байнабди.

Харин мүнөө байһан вахта үниинэй үгы хэхээр болонхой гэжэ һанагдана. Тэрэниие ажабайдалһаа абажа хаяхын аргагүй. Юундэб гэхэдэ, олохон студентнүүдэй соел болбосоролой хэмжээн бирагүйхэн байна бшуу. Тэрэнэй орондо юу дурадхахаб? Магад, студентнүүд өөһэдөө дурадхажа болохо. Юундэб гэхэдэ, уһанда шунгагшадые өөһэдөөл уһанда шунгагшад абардаг ха юм.

С. ДОНИРОВА,
ИГУ-гай студентка.

Москва. Россин нээмэл университет хүдэлмэрөө эхилхэнь гэжэ соносхоод, тэндэ һураха дуратайшуулые уринабди. Ректорэй нэрэ дээрэ мэдүүлгэ бэшэжэ, ямар отделенидэ һураха дуратай байһанаа заагты.

Бизнесээр, менеджментээр, политикаар, социологи болон эрхэнүүдээр, СССР-эй арадуудай хэлэнүүд болон соел культураар һонирхобол, тус университедтэ орохо дотнай болохо. Һонирхоһон асуудалнуудтаа харюу абаха гэбэл, иимэ телефоноор хонходогты: Москва, 315-44-38.

Зураг дээрэ: университедэй коллектив бүридхэгдэнэ.

ТАСС-ай фотохроника.

ШЭНЭ БОЛЬНИЦА НЭЭГДЭХЭНЬ

Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй республиканска комитедэй болон Буряадай элүүрые хамгаалгын министерствын үүсхэлээр Улаан-Үдэдэ шэнэ больница нээгдэхэнь.

Имэ больница манай городто шухала хэрэгтэй гэжэ үнинэй хөөрэлдэдэг һэмди. Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй гэшүүдшье тэрэнэй нээгдэхые үнинэй хүлеэшэнхэй. Үндэр наһатай хүндэ үбшэнтэниие больницада оруулжа, тэдэнэй хойноһоо нарин нягтаар харууһалха гээшэ шухала уялга. Гэхэ зуура, манай больницануудта тусхай харууһа үнгэргэхэ младша медперсонал дуталдадаг байха юм.

Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй дэргэдэ багахан больница байгуулха гэһэн шиидхэбэри абтажа, харюусалгатай ажал эхилшэһэн байна. Шэнэ больница бариха ехэ мүнгэн үгы һааб даа. Иигэжэ хуушан гэр оложо, тэрэниие һэльбэн шэнэлхэ гэһэн дурадхал оруулагдаа һэн.

Элүүрые хамгаалгын министерство энэ дурадхал дэмжэжэ, венерологическа диспансерэй хуушан лаборатори (городой тэг дунда) үгөө.

Мүнөө эндэ заһабарилгын хүдэлмэри дүүрэнтэжэ байна. «Теплоцентраль» гэһэн барилгын кооператив (түрүүлэгшэнь И. О. Арбодиев) хуушан гэрые таатай зохид болгохо гэжэ нилээд ехэ оролдолго гаргаа. Тэрэ гэрые мүнөө танихын аргагүй.

Больницада 10—15 орон табигдаха. Түхэреэн сүүдхын туршада сестрэнүүд дежурлаха, врачнууд, массажистнууд хүдэлхэ. Ганса бэе үндэр наһатай хүнүүд, дайнай инвалидууд больницада аргалуулдаг байха. Больницада байха үедэнь тэдэнэй квартирануудта Улаан Хэрээһэнэй мүнгөөр заһабари хэгдэхэ.

Медсестрэнүүд яһала ехэ салин абадаг байха. Гансал тэдэнэр үндэр наһатайшуулда зүлгы зохидоор хандаха ёһотой. Санаартан энэ һайн һайхан хэрэгтэ туһалха байха гэжэ Улаан Хэрээһэнэй бүлгэм найдана.

Наталья ДАШИЕВА,
манай корр.

ЭЭЛЖЭЭН ЮУНДЭ ТАҺАЛДАНАГҮЙБ?

«Янтарь» гэжэ ювелирнэ магазинай дэргэдэ һүүлэй үедэ ута гэгшын ээлжээн таһархаяа болинхой. Фамилияа списогтэ оруулжа шадабал, һүни, эртэ үглөөгүүр тэрэнээ шалгаха, дуудалгада харюусаха хэрэгтэй болоно. Ээлжээнһээ хажуу тээ халта гарабал, список сооһоо тэрэ дары үгы хэгдэхэш. 51-дэхи боложо бэшүүлхэдээ, ехэл омогорхожо, заатагүй алтанай зүйлдэ хүртэхэб гэжэ һанаа амархан зогсожо байтаршни, 50-дахи хүнэй дүтэлхэдэл алтан дууһаа гэжэ соносхожорхихо... Удаадахи үдэрынь дахяад списогтэ бэшүүлжэ, ута гэгшын ээлжээндэ үргэһэ нойргүй зогсохо баатай болохош. Имэ ута гэгшын оошорто зогсоһон хүнүүд бэе бэедээ дураа гутажа, хэрэлдэжэ эхилшэдэг.

Юрэдөө гар дээрээ бии байгаа мүнгэнэйнгөө нөөсые хатуу эд —алтан болгожорхибол дээрэ ха гэжэ һанаһан эхэнэрнүүд үдэр һүнигүй алтанай магазинай хажууда үргэлжэлһэн ута гэгшын оошорто зогсоно. Теэд ехэ холисотой алтан зөөри болгон удаан саг соо нөөсэлхэмнай гэжэ һанаһанай үлүү байха. Манай алтанай ямар шанартай байһые тон һайнаар мэдэнэ ха юмбибди. Сэбэр алтан худалдаа наймаанда үнинэй орохоёо болинхой бшуу.

Ехэ мүнгэтэйшүүл имэ ута ээлжээнүүдтэ зогсоно гэжэ олонхи хүнүүд һанадаг байха. Гэхэ зуура, һүүлшынгээ мүнгэ абаад ерэгшэд үсөөн бэшэ байдаг. Орон доторнай юуншье боложо магадгүй гэжэ сэдьхэһэн хүнүүд хатуу эд болохо алтанай зээд болохые хүсэнэ бшуу.

Хүдэлмэриин түлэг дунда хэдэн зуугаад эрхэтэд алта худалдажа абахаяа ута гэгшын ээлжээндэ хамаагүй зогсоно. Студентнүүд хэшээлнүүдтэ ошохоео мартажархинхай мүн лэ эндэ зогсохо юм. Тэргэнүүд дээрэ багахан үхибүүдые һуулгаһан залуу эхэнүүдшье баһал бии. Үглөөдэр юуншье боложо магадгүй гэжэ сэдьхэһэн эдэ хүнүүд өөһэдынгөө бэеын тамир тухай, элүүр энхэ тухай мартажархина. Дэлгүүрэй харилсаануудта орохо дүтэлхэ бүрее хүн зон хүлгэжэ, бүхы юумэ үрдижэ абаха, нөөсэлхэ гэжэ оролдошоно. Теэд эгээн түрүүн элүүр энхэ байха тухайгаа бодохо хэрэгтэй бшуу.

Н. ГОМБОЕВА,
манай корр.

Кто в тереме ЖИВЕТ?

ХҮҮГЭДЭЙ КЛУБҺАА ХЭГДЭҺЭН РЕПОРТАЖ

Буряадай судомодельнэ спортоор команда найман жэлэй туршада Россин чемпион гэжэ таанад мэдэхэ гүт? Судомодельнэ кружогой хүтэлбэрилэгшэ, ЛВРЗ-гэй эдир техникүүдэй директор Александр Николаевич Полтавцев һайшаал магтаалда хүртэмөөр бэшэ гү? Үнэхөөрөөшье энэмнай балай ехээр мэдээжэ болоогүй баримта. Зүгөөр энээндэ онсо анхаралаа хандуулха хэрэгтэй.

Добуун дээрэ оршоһон урсахан гэртэл адли энэ зохидхон гэрхэниие урдандаа заводой директорэй бүлэ ээлдэг байгаа. Зүгөөр эндэ клубай түбхинэһөөр хореод жэл үнгэршэбэ. ЛВРЗ-гэй профсоюз тэрэниие гүйсэдөөр барижа байдаг, кружогуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ мүнгэ түлэдэг, материалнуудые, түхеэрэлгэнүүдые худалдажа абадаг. Гэхэ зуура, гансал заводой хүүгэд эндэ ябадаг бэшэ, харин бүхы город сооһоо үхибүүд эндэ сугларжа, һанаандаа таараһан хэрэгүүдые эрхилдэг.

ЛВРЗ-гэй эдир техникүүдэй клубай өөр тухайгаа соносходоггүй байһандань гайхабаб. Заримдаа заводой олон хэһэгээр гарадаг газетэдэ кружогуудта үхибүүдые абаха тухай соносхол үгэдэг. Үгы гэбэл, дүтын һургуулинуудаар ябажа, өөһэдынгөө хэшээлнүүд тухай хөөрэжэ үгэдэг. Теэд хүбүүд клуб тухай бэе бэеһээ мэдэжэ абадаг. Тиимэһээ добуун дээрэ түбхинэһэн гэрхэн хэзээдэшье хооһон байдаггүй.

Мүнөө тэрэниие городской техническэ эрхим клубуудай нэгэн гэжэ нэмэхэдэ болохо. Тиихэдээ эндэ материальна, творческо талануудыень анхаралдаа абана. Кружогуудай хүтэлбэрилэгшэдэй тэдынһээ тэды болотор хүдэлдэг багшанарта хамаатай бэшэ байһаниинь ехэл һайн. Жэшээлхэдэ, Александр Николаевич Полтавцев 13 жэлэй туршада, эхин конструированиин кружогой хүтэлбэрилэгшэ Серафим Матвеевич Конобеев бүришье олон жэлдэ үхибүүдтэй хүдэлнэ. Урдандаа олохон хүнүүд үдэртөө заводто хүдэлөөд, үдэшэндөө кружогуудта хэшээлнүүдые үнгэргэдэг байһан юм. Харин мүнөө клуб тэдэнэй гол хэрэгынь болонхой.

Би ишэ ерэхэдээ гоё он нааданхайн парусникуудые, суднануудые харахаб гэжэ һанаһан байгааб. Тиигээд эндэ заатагүй шуугяатай, хүхюун зугаатай хүүгэд байха. Теэд судомодельнэ кружогой түбхинэһэн хоердохи дабхарай һаруул гэрэлтэй комнато соо хонжэн байба. Һахалтай, үндэр бэетэй хүн Александр Николаевич Полтавцев байшоо.

Һургуулиин наһанай бэшэ хүбүүнэй столой саана буланда һуухыень харабаб. Тэрээнтэй танилсабаб. Дима Баклашов гээшэб гэжэ тэрэ хэлэбэ. Тэрэ Саша Коницкитай хамта багшанарай институдай индустриально-багшанарай факультедтэ һурана, һургуулиин жэлнүүдһээ судомодельнэ кружогто ябадаг. Тэдэ институт дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр клубта ерэжэ, хүдэлхэ хүсэлтэй. Харин һурагшад хаана гээшэб?

Александр Николаевич намда иигэжэ тайлбарилан хэлэбэ: «Бүлэг үхибүүдые нэгэ доро столнуудта һуулгаад, хэшээлнүүдые үнгэргэхэеэ үнинэй болинхойбди. Юундэб гэхэдэ, би бүхэлиин үдэр соо, 9-һөө 6 саг болотор, эндэ байдагби. Тиимэһээ үхибүүн бүхэн сүлөөтэй сагтаа эндэ ерэдэг. Хүн бүхэнтэй тусгаар хүдэлхэдэ һайн үрэ дүн түйлагдадаг».

Нэгэ хэдэн сагай үнгэрһэн хойно хоер хүбүүд—Саша Фадеев болон Женя Абрамов хоер ерэбэ. Тиигээд абаһаар модельнүүдэй түлөө хам оробо. Кружогто ябадаг хүн бүхэн ямар нэгэ судны буулгабари гү, али өөрын модель бүтээдэг. Энэмнай наадахай бэшэ юм. Зарим модельнүүд хоер-гурбан жэлэй туршада хүдэлдэг. Модельнүүдые бүтээхын тула нарин нягтаар, херхо һонороор хүдэлхэ хэрэгтэй. Клубта хараһан онгосонуудые хүбүүд өөһэдынгөө гараар бүтээгээ гэжэ мүноошье хүрэтэрөө этигэжэ яданаб. Тэдэ ёһотойл фабрикада бүтээгдэһэндэл адляар намда харагдаа юм. Теэд эдэ онгосонуудай музейн экспонадууд бэшэ, харин радиоуправленитэй хүдэлжэ байдаг суднанууд юм.

Кружок жэл бүхэндэ мүрысөөнүүдтэ хабаададаг. Ямар нэгэ зайда өөрынгөө «наадахайе» хүтэлэн ябуулхын тула ямар шадамар бэрхэ, херхо һонор байха хэрэгтэйб даа. Онгосын үнэн зүб хараа шэглэлһээ дулдыдан, судьянар сэгнэлтэнүүдые табидаг. Һүүлээрнь хоер планкануудаар хореологдоһон олтирогхон дээрэ тэрэниие асарха хэрэгтэй. Планкануудай хоорондохи зайнь багахан юм. Тиимэһээ суднанууд тэрэнэй хажуугаар гараад ябашадаг гэжэ А. Н. Полтавцев хөөрэбэ. Эндэ нилээд херхо һонор, шадамар бэрхэ байха хэрэгтэй. Байгша ондо манай команда Магнитогорскдо болоһон судомодельнэ спортоор РСФСР-эй арадуудай зунай спартакиадада хоердохи һуури эзэлээ.

Судомоделистнүүдтэ уһан дээгүүр хэшээлнүүдые үнгэргэхэ арга боломжо үгы бшуу. Бэеэ һорихын тула үхибүүд городһоо холо ошохо баатай болодог. Тэдэнэртэ баймал уһатай сөөрэм гү, али бассейн хэрэгтэй болодог. Теэд хаанаһаа баймал уһатай сөөрэм гү, али бассейн олохобши даа. Судомодельнэ спортоор мүрысөө харахада хэды гоё байдаг бэ. Хэрбээ манай городто тусгаар баймал уһатай сөөрэмэй байгаа һаань, тэндэ мүрысөө үнгэргэжэ, хэды олон хүнүүдые суглуулха байгаабибди. Тэрэниие барья һаа, гаргашаяа удаан болгонгүй харюулхал байха гэжэ судомоделистнүүд хэлээ.

Мүнөө хүүгэд Армавирта болохо апрелиин мүрысөөндэ бэлдэнэ. Тэндэ тэдэ шэнэ модельнүүдые табихаар хүсэнэ. Тэдэнэртэ амжалта хүсөөд, энэ удаа баһал Россин чемпионууд болохо байха гэжэ этигэнэбди. Түмэр замай кружогой хүтэлбэрилэгшэ Виктор Александрович Хлудневтай хөөрэлдэбэбди. Тэрэ үхибүүдтэй хамта паровозой дүрсэ суглуулжа байба. Энэмнай бэлэн хэрэг бэшэ. Айхабтар жэжэ-божо детальнуудые өөһэдынгөө гараар нарин нягтаар суглуулан хабсаргаха хэрэгтэй. Тэдэнэртэ детальнуудые мүлихын, хюреедэхын тула станогууд, механизмуудта хэрэгтэй хубинууд бии юм. Абаһаар хоер станок хүдэлгэхын аргагүй, шуугяатай болошодог гэжэ Хлуднев гомдобо.

Гансал ЛВРЗ-гэй эдир техникүүдэй клуб үйтан байратай бэшэ, харин хүүгэдэй бүхы клубууд түлюур түйгэн байдалтай, үйтахан гэрнүүд соо түбхинэдэг. Гэхэ зуура, ЛВРЗ-гэй клуб бусадтай сасуулжа үзэхэдэ, яһала һайн байдалтай. Комнатонууд үйтахануудшье һаа, наратай һаруул гэрэлтэй байдаг. Завод материальна талаар һайнаар туһалдаг. Байгша ондо клуб заһабарилжа үгөө.

Эгээл һүүлдэ радиоконструкторнуудта оробоб. Тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэ Виктор Георгиевич Акулов шэнэ гэшүүдтэй хэшээл үнгэргэжэ байба. Үхибүүдтэ эндэ бүхы юумэн һайшаагдана. Теэд кружогто үсөөхэн, эгээл тэсэмгэй үхибүүд үлэхэ гэжэ Виктор Георгиевич мэдэнэ. Тэдэ эгээлэй юрын детекторнэ приемник суглуулгаһаа хэшээлээ эхилдэг. Заримдаа хабсарган сасуушни абаһаар дуугаржа эхилдэг. Олонхи ушарта тэрэниие дахин дахин суглуулха баатай болодог. Тиихэдээ үхибүүд урмаа хухардаг. Тиихэдэнь Виктор Георгиевич тэдэнэртэ туһалдаг. «Би туһалхал хүн бэзэб, гэбэшье хүбүүд өөһэдынгөө хүсөөр хабсарган бүтээһэн приемнигой дуугаржа эхилхэдэнь, ямар ехээр баярладаг гээшэб»,—гэжэ Акулов хэлэбэ.

...Үдэшын 6 саг болохо дүтэлбэ. Кружогуудта хэшээлнүүд дүүрэнтэжэ байба. Энэ үедэ багашуул сугларба. А. Н. Полтавцев тэдэниие иигэжэ энэрхы зохидоор нэрлээ. Эхин конструированиин кружогто ябадаг үхибүүд бултанһаа урид ерэдэг. Тэдэ комнатонуудаар ябажа, суднануудые, паровозуудые харадаг гү, али өөрынгөө Серафим Матвеевич Конобеевые хүлеэхэ зуураа, наадажа эхилдэг. Тэрэнэй ерэхэдэ, хүүгэд туха сүлөөгүй хүдэлжэ байдаг. Үхибүүд ойлгоогүй юумэеэ багшаһаа асуудаг. Заримдаа урмаа хухархашье ушарнууд болодог. Нэгэ хүбүүн һэлмынгээ барюулые тайраад хаяжархиба. Энээндэ ехэл урмаа хухаран, уруу дуруу байгаа һэн.

Мүнөө хүүгэдые техническэ кружогуудта ябуулхань хүшэр болошонхой. Иимэ сагта ЛВРЗ-гэй эдир техникүүдэй клубай эрхим һайнаар хүдэлжэ, олохон хүбүүдэй анхарал татадаг байһаниинь һайшаамаар. Олохон хүбүүд ябашадагшье гэжэ Александр Николаевич Полтавцев хэлэбэ. Теэд энэ маанадые айлгадаггүй, тиихэ ёһотойшье. Эгээл зоригтой, тэсэмгэй үхибүүд эндэ үлэжэ, һанаандаа тааараһан ажал хэрэгээ эрхилдэг.

Хүбүүдэй бултадаа инженер болохогүйнь мэдээжэ. Гэбэшье клубта ябажа, эрдэм мэдэсээ дээшэлүүлжэ, нилээд ехэ һургаал абана бшуу.

Тамара ЯКУНАЕВА,
ИГУ-гай студентка.

ИНЖЕНЕРНО-КОММЕРЧЕСКИЙ ЦЕНТР

КОНТРАКТ

УЛААН-ҮДЫН МЖК-гай ДЭРГЭДЭ (тел. 2-44-58)

Фирмын оргтехникэ

эльгээнэ

Canon

Олон болгожо

барладаг аппарадуудай

бааза дээрэ:

NP-1015; NP 1215 S

хэмжээень хубилгангүйгөөр

NP-1215; SELEX GR-1450

А—3 (297х420 мм)

PC-7

В—4 (257х364 мм)

хэмжээень хубилгаха

FC-2; FC-3; FC-5

А—4 (210х297 мм)

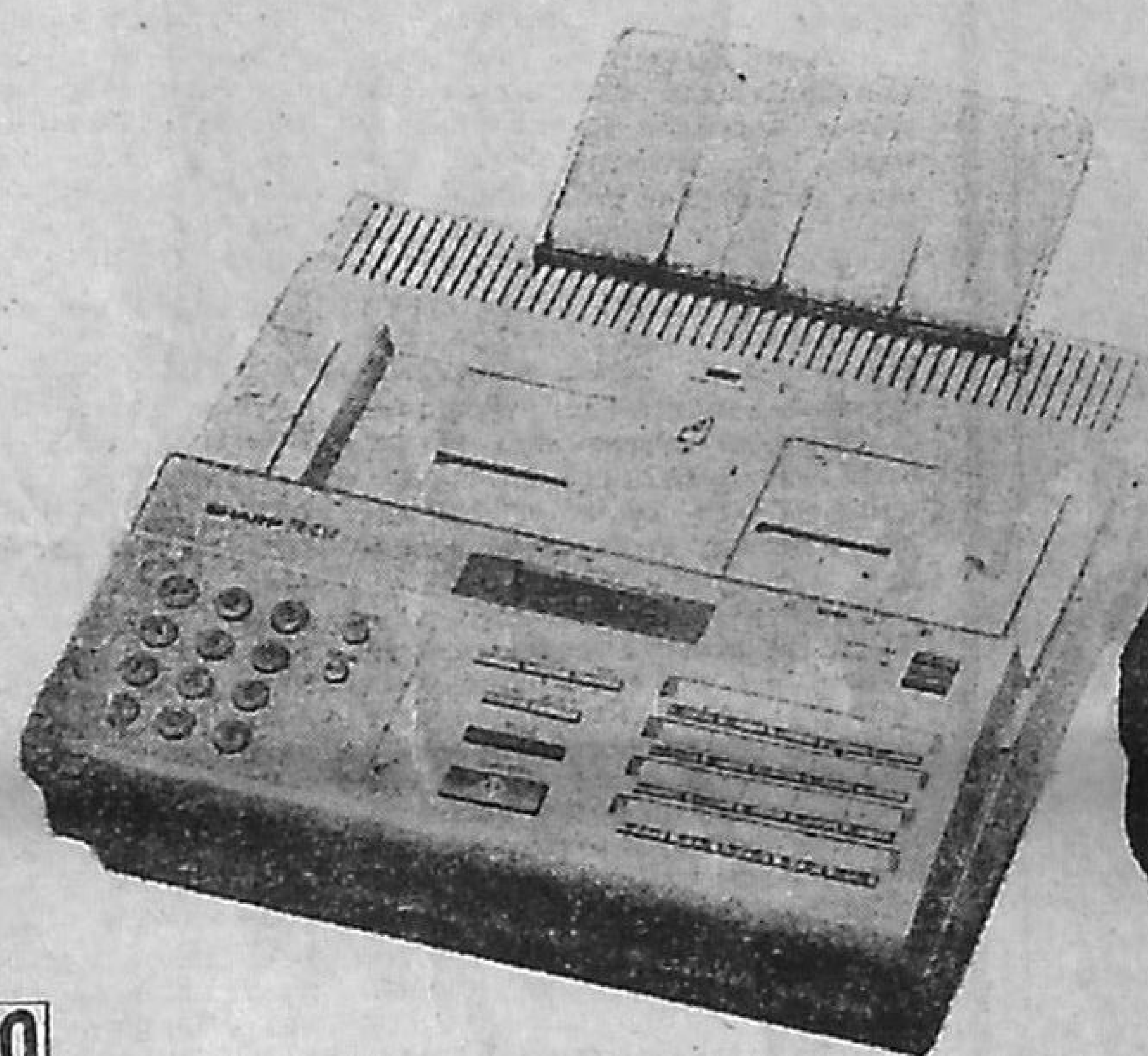
хэмжээень хубилгангүйгөөр

«Контракт» мүн лэ порошок эльгээлгые эмхидхэнэ:

NP-1015; NP-1215 S; NP-1215; NP-1218;
NP-1318; SELEX GR-1450; FC-2; FC-3; FC-5;

«Контракт» аппарадуудта кассетэнүүдые эльгээнэ:

PC-7; FC-2; FC-3; FC-5

«Контакт» техникэ асарха, хабсаргаха,, табиха талаар туһалха, хэрэглэхэ хүнүүдые һургаха, ашаглалгын асуудалнуудаар консультаци үгэхэ.

СКВ-гэй түлбэри түхэригөөр түлэгдэхэ, дурадхалнуудые оруулха аргатай байбал, эльгээхэдэ болохо.

«Контакт» «МУРАТ М—5» түхэлэй телефаксуудые олоор дурадхана. Комплектдэ хоер рулон саарһан (2х15 м) ороно.

Түб техникэ асаржа үгэхэ, хабсаргаха, хүдэлгэхэ, хэрэглэжэ һургаха, ород хэлэн дээрэ хэрэглэхэ инструкци үгэхэ, телефаксуудые саарһаар хангаха.

СКВ-гэй түлбэри түхэригөөр түлэгдэхэ, дурадхалнуудые оруулха байбал, эльгээхэдэ болохо.

Мэдүүлгэнүүдые иимэ адресаар эльгээхэ: 670017, Улаан-Үдэ хото, а/я 4135.

Манай холбоонои телефон: 2-44-58.

Телефакс: (8-301-22)—2-44-58.

«АЛТАРГАНЫН» БИБЛИОТЕЧКЭ

Африкан БАЛЬБУРОВ

Арбан хоёр эрдэни шэмэгни

[Үргэлжэлэл. Эхиинь 22—42-дохи номернуудта].

Би колхоз, совхозуудта, республикынгаа промышленностьда болоһон байһан бүхы хубилалтануудые хуу мэдэдэг хүм гэжэ өөрыгөө һанажа ябааб. Тиин гэһээ имиэ һонин зүйлнэй Мухар-Шэбэрэй аймагта болоно байһые мэдээгүй ябажа ябаа бшууб. Теэд шэнэ юумэнэй байхые мэдэнгүй үнгэрхэгдэжэ гэһэндээ халташье муудангүйб. Манай республикын ажабайдалай эды эршэмтэйгээр хүгжэжэ байгаашань һайн лэ гээшэ гүбэ. Манай эндэ арад зоной эдэбхи үүсхэлэй айхабтар ехэ болоһые, ажабайдалай гайхамшагтай түргөөр хүгжэжэ байһые энэ ушар харуулна гээшэ.

Үнинэй журналист минии республика соомнай боложо байһан бүхы юумые дуулангүй ябааша гайхалтайшье бэшэ. Энээнһээ урда тээ ажабайдал гээшэ тон аалихан ябадаг, нимэрхүү үйлэ хэрэг ямар бэ даа нэгэ үээсхэлэн шэнгеэр һанагдадаг, тэрээн тухай бидэнэр бүхы орон соогоо хашхар хуугай табидаг байгаа ха юмбибди. Сэхыень хэлэхэдэ, ажабайдал гээшэ маниие гайхуулдаг байгаашань лэ һайн гээшэ бэзэ даа.

Буряадай республикада гахай үсхэбэрилхэ хэрэгһээ арсаһан ябадал байхагүй. Галуун гээшэ гахайн нүхэр бэшэшье һэн гэлэй. Галуунай мяханһаа боложо гахайн мяхан хэрэгһээ гараагүй. Манай республикада ажахын түсхай шэглэл нэбтэрүүлэгдэжэ байна. Айхабтар ехээр мэргэжэһэн гахай үсхэбэрилхэ ажахынууд байгуулагдана. Тэндэ бүхы хүдэлмэри хуу оньһожоруулагданхай. Эрдэм ухаанай талаар шэнжэлэгдэжэ байдаг. Шубуу үсхэбэрилхэ ябадал гээшэ мяха үйлэдбэрилгые ехэ болгохо хүсэн түгэс һалбари мүн. Кабанскын аймагта нугаһа промышленна аргаар үйлэдбэрилхэ ябадал эмхидхэгдэнхэй. Тэндэхи нугаһанай мяханай өөрын үнэ сэн тон хямда юм. Тэрэ аймагта мүн гахай үсхэбэрилгые промышленна үндэһэ һуури дээрэ табижа шаданхай юм.

Сергей Сергеевич Смирнов манай Буряад нютагта ехэл зуб ерэжэ ошоһон байгаа даа. «Бэдэрэлгэ» гэдэг тэрэнэй журналынь манай республикын ажалшадай хэжэ байһан хэрэг үйлые дэлбэлэн харуулха һонин зүйл олоһон лэ байха!

ӨӨЛЖЭ ҺАРА
ДОЛООДОХИ БҮЛЭГ

«Буряад арадай оньһон хошоо үгэнүүд» гэһэн Илья Николаевич Мадасоной ном соо иигэжэ хэлэгдэнэ:

Үбһэ сабшаха
Өөлжэ һара.

Иигэжэ буряад арад урдань август һарада үбһэ сабшадаг байгаа гэжэ хэлэһэн байна. Харин мүнөө үедэ өөлжэ һарада үбһэ хуряалга дүүрэдэг. Хүдөө нютагаар ябахада, хаа хаанагүй нуга сабшалан гү, али хада газарта һүзэрэлшэнхэй, тойруулан хашаан баригданхай байдаг. Август һарада эндэ тэндэ холын ойн сабшалан гү, али хада газарта һүжээг сабшагдаа һаа сабшагдадаг, юрэдөө, хүнүүд үбһэнһөө гараһан байдаг гээшэ.

— Яахадаа өөлжэ һарые үбһэ сабшаха һара гэдэг байгаа юм? Мүнөө үбһэнэй хүдэлмэри хожэ һарада ябуулагдана ха юм,—гэжэ эсэгэһээ һураба гээшэб.

— Хожо һарада яахадаа үбһэ сабшадаг болоһыень мэдэхэ аргамгүй,—гэжэ абамни бодолгото болон харюусаба. —Мүнөөмнай байдал хубилжа, хамаг юумэн хуу ондоо болоо ха юм даа. Тиихэ еһотойшье байгаа юм аалам. Урдань хожо һарада үнеэд хожордог юм һэн, харин мүнөө энэ зунай халуунда үнеэн бүри ехэ һү үгэнэ. Хожо һарада, нээрээшье, үбһэ сабшаха еһотой байгаа гээшэ ааб даа. Урдань буряадууд сабшалангаа ехэл наридаг, үбһэ ногооной буурсаглажа, үрэһэеэ болбосоруулжа үрдиһэн хойноһь үбһэндэ ородог юм һэн. Үбэлдөө сабшалан дээрэ гаргаһан малайнгаа шэбхые хабар бүхэндэ тараажа, бүлүүрээр бутаргаад, газарта шэнгээжэ байхыемнай ши багадаа хараһан байгаа еһотойш. Иигэжэ бидэ сабшалангаа һайжаруулдаг, үтэгжүүлдэг бэлэйбди. Иигэжэ нарижаар сахиһан, үтэгжүүлһэн сабшалангаа малдаа гэшхүүлхэгүй гэжэ, мүн үбэлжөөндөө һайн үрмэдэһэ, халаахай үргүүлхэ гэжэ жэл бүри зүһаландаа буудаг һэмди. Ши энээниие һанаха байхалши даа.

Эсэгэмни урданайнгаа байдал дурдажа эхилхэдээ, ехэ халажа хөөрэшэдэг юм. Үни болоһон юумые һэргээжэ, хэзээб даа урдань байһан хүнүүд тухай тон тодорхойгоор дурдахал даа.

— Манай нютагта Елын нуга гэжэ нилээд ехэ сабшалангаа газар бии һэмнай, һанана гүш? Энэ газар түрүүндээ оройдоо нэрэгүй байһан юм. Юун нэрэ байхаб даа, тэндэ адууһа малайшье бэлшэдэгүй бүр намаг байгаа ха юм. Малай эдихэгүй нарһан үбһэн, бараа һаа ямаршье хутагаһаа хурсаар хүнэй хурга отолжорхихо үлэн үбһэн ургадаг бэлэй. Тэрэ нуга газар ягаад Елын нуга гэжэ нэрэтэй болоо юм гэжэ би хөөрэһүү, һайса шагнажа аба, шамда хэрэгтэйшье боложо магад. Манай нютагта урдань үгытэй яду, үри хүүгэдшьегүй Ело гэдэг ганса бэе хүн байһан юм. Бүхы наһаараа гэрэ баядай барлаг ябаа. Үбгэн наһатай болоходоол, заа зуухан өөдэлжэ, өөртөө гэр баряа һэн, нэгэ багахан сабшалантай, үхэр морин хоертой, хэдэн хонитой болоо һэн ха. Һамганшье, үхибүүншье гэжэ тэрээндэ байгаагүй. Нэгэтэ Ело үбгэн хүрээеэ үргэлөөд, тэрэ намагта ошожо, юушьеб малтажа захалаа һэн. Тиигээд үдэр бүхэндэ ошодог, намаг соогуур ханаб гаргадаг байгаа. Нютагайнь хүнүүд ехэ гайхалсаа һэн ха—Ело үбгэн тэрэ намагта ошожо, юу хэнэ гээшэб! Тиин ерэжэ хараа һэн. Тиимэ дараан гэхэ гү, али булаша малтажа байһан юумэн оройдоо үгы хэбэртэй. Теэдшье нуга намаг газарта юун дараан байба гээшэб. Үбгэжөөлые зүнтэглөө гэжэ хэлсээд, хүнүүд тараа һэн ха. Хэдэн һара болоһон хойно хүнүүдэй ошожо харахадань, намагай уһан хуу Ело үбгэнэй малтаһан ханаабаар дүтын гол руу урдажа ябашаһан, үбгэжөөл тэрэ намагые хатаажа, сабшалан болгожорхиһон байба. Нютагаймнай эгээ ехэ баян гээшэ сабшалангыень Ело үбгэнһөө худалдажа абаха гэжэ шиидээ һэн ха. Теэд үбгэжөөл сабшалангаа үгэхынь үгөөд, нэгэшье сагаан абаагүй. Тэрэ гэһэнһээ хойшо түс сабшалан Елын нуга гэжэ нэршээ һэн. Тиин өөрынгөө ажалаар нютагай эгээн үгытэй хүн нэрээ хэтэ мүнхэдэнь нэрлүүлээ ха юм!

Абамни багынгаа энэ тэрэ юумые һанана гүш гэжэ байжа һурасагаан, нютаг нугадаа болоһон элдэб ушар тухай, хүнүүд тухай дурдан хөөрэдэг заншалтай юм. Юундэ һанахагүй хүнбиб, гурбатай ябахаһаа абаад, хамаг болоһон юумые хуу һанагшаб. Илангаяа хүнэй наһанда заяандааашье мартахагүй тон һонин ушар байдалнууд болоһон лэ байна ха юм.

Багадам болоһон нэгэ иимэ юумэ һанадаг хүм.

Манай Хурсанга нютагһаа таба модоной газарта нэгэ тала газар оршодог юм. Тэндэ үйгаргүй һайн ногоон ургагша һэн. Бүшэмэгөөрөө нугын сабшаланда юу хүрэхэб даа, зүгөөр шанарайнгаа талаар тэндэхи үбһэн нугынхиһаа һураггүй дээшээ байгаа. Манай нютагаархин талын тэрэ сабшалангые үнэтэйдэ бододог бэлэй. Тэрэ сабшалан хэнэйшье бэшэ байгаа. Жэл бүри нютагаймнай зон тэрэ сабшалангаа хубаадаг бэлэй. Нэгэтэ тиимэ сабшалан хубаарилгада абамни намая абажа ошоо һэн. Тэндэ ошоод байхадаа, сошожо абаба гээшэб. Хүнүүд ушаргүйгөөр шууялдажа, гар хүлөө арбаганууджа байжа хэрэлдэжэ, заналсажа оробо гээшэл даа. Үдэшэ багта шаг шуугаан замхаа һэн. Тиин гадаһан хадхаргажа, айл бүхэндэ хүртэһэн сабшалан тушаа хүнэй нэрэнүүд бэшэгдэбэ. Би тэрэ мүнөө болотор ойлгодоггүйб—ямар аргаар ингэжэ үймэһэн, шууяһан, сухалдажа хэрэлдэжэн хүнүүдые номгоруулһан байгаа юм. Нээрэшье, айхабтар юумэ болоо һэн даа! Хэрэлдээжэ, нюдэргаа дээрэ үргэн шуухиралдажа байжа хашхаралдаһан, харааладажа байһан зоной улаан нюурнууд мүнөөшье болотор урдам харагдахадал гэдэг. Хожомынь ойлгоходом, минии тэрэ сабшалан хубаалгада хараһан юумэмни эгээл хорогүй, номгониинь байгаа ха юм. Ондоо сагуудта олон ушарта аймшагтай һүгэлсөөн, эрэмдэг үбшэн болотороо наншалдаан болодог байгаа..

1938 оной зун арбан юһэтэйхэн хүбүүн ябахадаа, «Бурят-Монгольская правда» газетэдэ хүдэлмэрилжэ эхилээ һэм. Буряадай гигант гэгдэдэг паровоз-вагон заһабаридаг заводһоо ерэһэн хадаа би промышленна таһагта оробоб.

Би тиихэдэ тон залуу ябаа бшууб. Өөрыгөө аймшагтай хүсэтэй, бүри һайханшье хүбүүн гээшэ хаб гэжэ һанадаг һэм. Харин өөрынгөө бэлиг шадабари тухай хэлэхэ болоо һаа —арбан юһэтэй хүбүүнэй өөрын асари ехэ арга боломжо тухай ямаршье һэжэг түрэхын аргагүй юм ааб даа. Би тиихэдэ боксоор нилээдгүй амжалтатай, рассказуудые бэшэдэг, Хоца Намсараевай «Муу шубуун» гэһэн рассказые ород хэлэн дээрэ оршуулжа, тэрэ үедэ Павленкын редактораар хүдэлмэрилжэ байһан «Дружба народов» гэжэ альманахта хэблүүлһэн ябаа бшууб.

Эгээл тэрэ үедэ манай газетын редактор байһан Креславский XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой сабшалан ургуулагша Герасимов тухай очерк бэшэхые дурадхаа бэлэй. Теэд би һэнгэргүйгөөр зүбшөөгөө ха юмбиб. Тиихэдэмни Креславский намайе нэгэ жэгтэйгээр хараа агша һэн. Теэд тэрэ һониноор, найдал ядангяар хараһыень би юу ойлгобо гээшэбиб. Очерк бэшэхэ гэжэ гү? Юун болоо юм—Герасимов тухай очерк бэшээд хаяна бэзэб, ээлтэй юм бэзэ!... Иигэжэл һанаа һэм. Залуу наһандаа хүн гээшэ, нээрээшье, бүхы юумэндэ хүнгэн һэбхеэр хандадаг, ямаршье юумэ хэжэрхихээр бэлэн ябадаг, юуш хэжэ шадахаб гэжэ һанадаг гээшэ ха. Городто ехэ болоһон хүдэлмэришэн хүбүүндэ луговод тухай очерк бэшэхэ гээшэ тиимэ амар хэрэг бэшэ байгаа... Теэд хайшаа гэхэб, залуу наһанай иимэ задарюун омог зоригые шоо үзэһэнэй хэрэггүй. Эгээл энэ хадаа залуу үетэнэй булюу һайн талань, хүсэ шадалынь, оншо эдэбхинь, дура буляама талань байгаа ха юм.

XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой оршодог Бүхэн деревнидэ хүрэхэдэм, баруун хадын оройгоор өөлжэ һарын хурса наран оруутай байгаа һэн. Урданай модон һүмэ соо колхозой клуб оршоно. Клубай үүдэн дээрэ няагдаһан томо сагаан саарһан дээрэ энэ үдэшэ «Рязаниин гэргэд» гэһэн кино харуулагдаха гэһэн соносхол бэшээтэй байна.

Хонохо газараа яажа олоһон тухайгаа эндэ хөөрэхэшьегүйб. Юуб гэхэдэ, тиихэ үедэмнай колхозуудта айлшадай бууха газар гэжэ байгаагүй һэн бшуу даа. Элдэб хэрэгээр колхозуудта ошоһон түлөөлэгшэд айлай үүдэ тоншожо хонолго эридэг байгаа. Ямарш нютагта колхозой түрүүлэгшэнэрэй гэр гээшэ республикын түбһөө, районой центрһээ ерэһэн түлөөлэгшэдые байлгаха уялгатай газар болодогые хэншье мэдэхэл даа.

Хонохо асуудал намайе ехээр зобоогоогүй һэн. Залуу ябахадаа, өөлжэ һарада үбһэндэ түлэг ороогүй сагта хүдөө нютагта хонолго тухай ямар хөөрэлдөөн байба гээшэб! Газаашье хоноод гү, али һаяхан сабшагдаһан үбһэн дээрэ унтаадшье бодоходо болохол саг ха юм. Тэрэ үедэ аймшагтай һайн духиин бии байһые һананаб. «Шэнэхэн үбһэн» гэжэ нэрэтэй агша һэн.

Сабшалан ургуулагша Герасимов тухай очерк бэшэхэ хэрэгги тиихэдэ урагшагүйдөө һэн. Ямар юумэн болоһон байгааб, тэрээн тухайгаа мүнөө хөөрэһүү.

Василий Александрович Герасимов аалин даруу, олон үгэгүй наһатайшаг хүн байба. Бууралтад гэнхэй үсхэн хүрээ һахалтай, нюдэниинь анхаралтай хурса. Минии мэндэшэлхэдэ, абяагүйхэнөөр гараа һарбайба гээшэ. Би тэрэнэй далбагар шэрүүн альгые адхабаб.

Минии ямар хэрэгээр ерэһые анхаралтайгаар шагнаһанайнгаа һүүлээр:

— Сабшаландам ошоё. Хэрэгтэй юумээ тэндэ өөрөө хуу хаража абана бэзэш,—гэжэ Василий Александрович хэлэбэл даа.

Бидэ луговодой дэншээ одноход тэргэдэ һуубабди. Аймшагтай тэрээгэр гэдэһэтэй набтархан морин һүүдээ хүдэлгэн, һуурииһаа хүдэлжэ, деревни соогуур үнгэрөөд, баруун зүг барин бүүшэбэ. Тээ саана Хамар Дабаанай шэлэнүүд хүхэ сэнхир манан соо харагдана. Би хэшалгүйгөөр иишэ тиишээ харасагаанаб. Досоомни тэниглэн, хүхюун. Дуу дуулаха дурамни хүрэхэ юм. Дуу дуулахашье бэшэ, харин энэ бүхы хүхэ ногоон нугын доһолтор, Бүхэн голой эрьеэр нэмжын ургаһан һөөг бургааһан дээгүүр ээдэлтэр хангюурдаха дурам хүрэбэ гээшэ. Теэд энэ гэнтэ ерэһэн хүсэлөө бэелүүлхээ зүрхэлбэгүйб — үбгэн сабшаланшанһаа эшээ бэлэйб. Герасимов үбгэн тэргэ дээрээ һуунхай, боожоо хүдэлгэн хүдэлгэн, морео шамдуулна. Үе-үе шомшорхол юм. Шомшорходоо нэгэ жэгдэхэнээр бүншэжэ ябаһан мориео яаруулзашгүй һаа, тэргэдэшни «Бурят-Монгольская правда» газетын корреспондент һуужа ябана гэжэ мориндоо һануулна хэбэртэй, тиимэһээ өөрыгөө ухаатай сэсэн, ульгам морин байһанаа харуулха зэргэтэйш, гэнтэ гэшхэдэлдээ орожо, хэблэлэй түлөөлэгшын үмэнэ нэрээ хухарха еһогүйш гэжэ ойлгуулна янзатай.

Үдэ багта хүрэхэ газартаа хүрэбэбди. Ондоогоор хэлэхэдэ, Василий Александрович намайе үргэн сабшаландаа асарба. Сабшалангай хойто заха ойн хүндыдэ тулана. Эгээл тэндэһээ жаахан горхон урагшаа урдаха юм. Үбгэн луговод морео мулталаад, аргамжажархиба. Һүүлээрнь түүдэг аһаажа, тагаан дээрэ уһатай жаахан хүнэг үлгэбэ.

— Сай бусалгажа ууя,—гэжэ һүүлдэнь хэлэбэ.

Василий Александровичые, тэрэнэй түбшэн хүдэлсые, бэедээ найданги амгалан, сэсэн хурса нюдыень би хоерлоһон сэдьхэлдэ ээлэгдэн байжа харанаб. Сабшаланшанай бата задарюун үндэр бэень мүн лэ түбшэн, бэедээ найданги омог хүсэндэ ээлэгдэнхэй. Алхалхадаа бардаастай —газар заатагүй хүндэхэн шэгнүүртэй бэеым дааха байха гэжэ лаб этигэһэн хүнэй алхамаар алхална гээшэ гэжэ хүнэй һанахаар. Гэбэшье тэрэ тиимэл һаа хүндэ бэетэй хүн бэшэ байгаа. Герасимовые удаан удаан хараха бүрим, өөрынгөө хүсэндэ яаха аргагүй ехээр, эрсалтагүйгөөр этигэхэ этигэлэйм, энэ луговод тухай очерк бэшээд орхиходо юун болоо юм гэжэ һанахым хажууһаар, түрүүшээр боргоохоной нарихан һиинаан мэтэ зүрхэ алдаһан ябадал зосоом бии болоһон аад, байн байн тэрэм шангадажа эхилээ һэн. Зориг ядаһан ябадални байтараа айха сэдьхэл болон хубилжа оробо. Энэ шэнээ шадалтай, юумэ хэхэ барихадаа айхабтар шадамар, бэедээ найданги энэ хүнэй хажууда өөрыгөө хэншье бэшэ байнаб гэжэ ойлгожо эхилбэб. Энэ хүнэй ажабайдал тухай, хэрэг ажал тухайнь, сэдьхэл бодол тухайнь юушье мэдэхэгүй байһанаа элирүүлжэ, энэ хүниие хөөрүүлжэ шадахагүй хаб —яахадааб гэхэдэ, хүнүүд гээшэмнай өөрынгөөл шэнээн хүнтэй үнэн зүрхэнһөө хөөрэлдэдэг, һанал бодолоо дэлгэдэг ха юм гэжэ һанаагаа зобон байжа шэбшэнэб...

— Сабшаламни энэ урдаш байнал даа. Харыш даа,—гэжэ Герасимов хэлэбэ.

Сабшалан ургуулагша иигэжэ тон лэ юрынхеэр, ямаршье хорото сэдьхэлгүйгөөр, шоглохо наадалха гэнгүйгөөр дуугарба. Теэд хэлэхэл еһотой эдэ юрын үгэнүүдынь намайе егтолһон, доромжолһон, хороор хошхорһон үгэнүүд шэнгеэр һанагдаа һэн. Хэлэһэн еһоорнь, урдам нэмжыһ байгша сабшалангые хаймадан харабаб. Үбһэнэй ургаһан гээшэнь ɪргагүй — үсхэн бэшэмэгшье, үндэршье. Байгал далайн долгин мэтээр миил эбхэрэн мушхарна. Энэ сабшалангынь эреэн марьяан сэсэгүүдээр һолонготоно. Иимэ юумые хибэстэй жэшээлдэг гээшэ бэзэбди. Тиихэдэ иимэ зэргэсүүлгые буруу гэжэ би һанаа һэм. Амиды сэсэг набшые һануулһандал айхабтар гоё угалза хээтэйгээр үнгэ тааруулжа нэхэгдэһэн хибэс бүтээжэ шадаһан уран гарта хүнэй эдлэлые—хибэсые нуга сабшалантай жэшээлээ һаа, дээрэ бэшэ гү!..

Герасимовай сабшалан дээрэ үдэшэ болотор байгаа һэмди. Тиин юушьегүй һулһаади бусахамни ха даа гэжэ яаха аргагүй ойлгожо байгаа һэм. Бага наһандаа хараһан үзэһэн Буряадай үтэг сабшалан тухай мэдэхынгээ хирээр энэ тэрэ юумэ алдарта луговодһоо асуужа абаа һэм. Магад, минии элдэб асуудал Герасимовта хашартайшье болоһон байжа болоо. Яахадааб гэхэдэ, минии асуудалнууд тэрээндэ энеэдэтэй, үбэштэй шэнги байжа магад. Хөөрэлдөө хэхын тулада асуудал табижа шадаха хэрэгтэй, асуудал табихын тула юумэ мэдэхэ еһотой гэжэ буряад зоной дунда дэмы хэлсэдэггүй. Тэрэ дурасхаалта үдэрһөө хойшо үнгэрһэн эды олон жэлэй һүүлээр Василий Александрович Герасимовай мүнхэ дурасхаалай үмэнэ өөрыгөө ходо нэгэ зэмэтэйдэ тооложо мүнөөшье ябагшаб—блокнодоор дүүрэн тэмдэглэл редакцидаа асарбашье, Герасимов тухай юушье бэшээгүй бэлэйб. Тэрэ блокнодоо ирасагаан, кабинедтээ һууһанаа, очерк бэшэхэһээ байха юрын зураглалшье бэшэхэ материал тэндэһээ үлгэжэ абажа шадахагүй байһанаа мүнөөшье болотор һанажа ябагшаб. Юундэб гэхэдэ, тэрэ блокнот соом Герасимовай ажал тухай, тэрэнэй ажабайдал тухай, колхоз тухайнь, тэрэ нютагта сабшалан һайжаруулха хүдэлмэриин хайшан гэжэ ябуулагдадаг тухай, звенодонь хүдэлмэрилдэг хүнүүд тухай хуу бэшээтэй байбашье... Герасимовай өөрынь һанал бодол, тэрэнэй бодото сэдьхэл зүрхэн, тэрэнэй түхэл шарай гэхэ мэтэ юуш огто байгаагүй һэн. Би тиихэдэ зүрхэлжэ ерээд, редактортаа орожо, очерк бэшэжэ шадахагүй байнаб гэжэ сэхэеэ хэлэжэ, зэмэеэ мэдэрээ һэм. Креславскиин намайе анхаралтайгаар хараад, шангаар эльгэ хатаһыень мүнөөшье элихэн һананаб.

[Үргэлжэлэлынь удаадахи номерто].

ДУ Ю СПИК ИНГЛИШ?

«МоБиин» МТО англи хэлэ шудалха дуратайшуулда курсануудые нээнэ. Иимэ адресаар хандагты: Каландаришвили, 23, каб. № 57. Курсанууд түлбэритэй. Мүнөө дээрээ заочно хэшээлнүүдые үнгэргэхэ арга боломжогүйбди гэжэ республикынгаа хүн зондо мэдээсэнэбди.

Фельдшернүүд болон медсестранууд хэрэгтэй

«БУРЯТАГРОПРОМСТРОЙН» МЕДИКО-САНИТАРНА ЧАСТИИН НҮҮДЭЛ ОТДЕЛЕНИДЭ ФЕЛЬДШЕРНҮҮД, МЕДИЦИНСКЭ СЕСТРАНУУД ХЭРЭГТЭЙ.

НҮҮДЭЛ АЖАЛТАЙ БАЙҺАНАЙНЬ ТҮЛӨӨ 50 ПРОЦЕНТ ТҮЛЭГДЭХЭ. ҮШӨӨ ТИИХЭДЭ ХОЕР АЖАЛДА ХҮДЭЛХЭДЭ БОЛОХО.

АДРЕС: СТРЕЛКЭ, 502-ДОХИ КИЛОМЕТР, КАДРНУУДАЙ ТАҺАГ. № 29, 30 АВТОБУСУУДААР, 1, 2 НОМЕРОЙ ТРАМВАЙНУУДААР «ПАТП» ХҮРЭТЭР ОШОХО.

Анхарагты!

Буряадай социал-демократическа бүлгэм гэшүүдээ шэнээр бүридхэжэ, 1990 оной түлбэри декабриин 1 болотор түлэхые уялгална.

СДО-гой устав болон деклараци абаха гэбэл, 1 түхэриг иимэ адресаар эльгээгты: 670015, Улаан-Үдэ, Солнечная, 6—39, Е. В. Кисловто.

Телефонууд: 3-65-75 (Тарноруцкий), 3-21-45 (Абзаев)

УЛААН-ҮДЭ ХОТЫН ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ, ЭМХИНҮҮДЭЙ, КООПЕРАТИВУУДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭДЭЙ, ТҮРЭЛХИДЭЙ АНХАРАЛДА

1990 оной октябриин 19-дэ СССР-эй Верховно Соведэй абаһан арадай ажахые һайжаруулан гүримшүүлхэ ба дэлгүүрэй экономикодо орохо талаар гол шэглэлнүүд соо эрдэм һуралсал, хүмүүжүүлгэ гүрэнэй хэмжээндэ дэмжэлгые дээшэлүүлгэ хараалагдаагүй, шэлжэн оролгын үеын эрхэ байдалда һургуулиие хүгжөөхэ ба хамгаалха талаар хэмжээ ябуулгануудые тодорхойлһон гаршаг оруулагдаагүй.

Энэ хаягдаһан, анхарагдахала болиһон албанай асуудалнуудые хожомдуулбал, һургуулиин, соелой болон эрдэм һуралсалай доройтолго саашадаа гүнзэгырхэ болоно.

Энээнтэй дашарамдуулан, һургуулиин, общественэ, хүүгэдэй ерээдүйн хуби заяанай түлөө һанаагаа зободог хүн бүхэниие городой һургуулиие, соелые һэргээхын түлэ бата бэхи бааза байгуулгада хубитаяа оруулхыень гуйнабди.

Танай эльгээһэн мүнгэн нэн түрүүн һуралсалай болон хүмүүжүүлгын талаар научно-педагогическа шэнжэлгэнүүдые һомололгодо, һуралсалай заведенинүүдэй ажабайдалда шэнэ онол аргануудые нэбтэрүүлгэдэ, һурагшадай городской эрдэмэй һургуули байгуулгада, түлюур түйган байдалтай бүлэнүүдэй хүүгэдтэ воскреснэ һургуули нээлгэдэ хэрэглэгдэхэ.

Улаан-Үдэ хотын промышленно предприятинүүдай, Буряадай АССР-эй кооператорнуудай холбооной, профсоюзуудай болон һайн дураар туһаламжа хүргэдэг жасануудай хүтэлбэрилэгшэд ассоциациие ойлгохо, дэмжэхэ байха гэжэ найданабди.

Манай расчетно счет № 014130701, Улаан-Үдэ хотын Жилсоцбанкын операционно управлениин эрдэм һуралсалай городской управленидэ «Һургуули һэргээлгэ» гэһэн гэмдэгэйгээр.

Улаан-Үдын арадай эрдэм һуралсалай городской управлени.

ДПР ЭМХИДХЭГДЭНЭ

Россин демократическа партиин Буряадай регионально отделениин городской эмхидхэлэй комитет иимэ адресаар профсоюзуудай республиканска Соведэй профсоюзна курсануудай байшан соо 1990 оной ноябриин 3-да бүридхэлдэ абтаһан ДПР-гэй тала баригшадта ингэжэ дуулгана: Воровская үйлсын 25-дахи гэртэ ДПР-гэй учредительнэ конференци болохо. 10 сагта конференци эхилхэ. Һарын тэгшэ бэшэ тоотой үдэрнүүдтэ 19-һээ 21 саг болотор Горькиин нэрэмжэтэ библиотекын фойе соо ДПР-гэй тала баригшадые бүридхэлдэ абалга үргэлжэлүүлэгдэхэ.

ДПР-гэй городской эмхидхэлэй комитет.

ШЭНЭ ФИЛЬМ

Гүрэнэй эмхидэ юрын лэ алба хаагшаар хүдэлжэ байдаг Клавдий Иванович Родимцевай үүдэнэй хонхые нэгэтэ үдэшэлэн хэншьеб даа хонгиргобо. Үүдэеэ нээхэдэнь, хэншье үгы. Зүгөөр үүдэнэйнь урдахи талмай дээрэ үзэгдөөгүй эхэ хэмжээнэй пакет хэбтэбэ. Досоонь—бүхы хоморой хомор эдеэнэй дээжэ; үгы юумэн үгы. Энэ үдэрһөө эхилжэ, Родимцевтанай гэрэй үүдэндэ, үльгэрэйхидэл адляар, элдэбын юумэнүүд табигдаатай байдаг болобо. Үнгэржэ ерэхэдээ, тэрэнэй дачын газар дээрэ нэгэ һүниин турша соо гэр бодошоһон байба. Гэр байра ашаглалгын конторын түлөөлэгшэд гэртэнь ерэжэ, бүхы сантехникыень хариин оронной зүйлээр һэлгэбэ.

Александр Довженкын нэрэмжэтэ киностудида буулгагдаһан «Допинг для ангелов» гэжэ фильм соо иимэ ушарнууд тохёолдоно. Тус фильм мүнөө республикымнай хото, хүдөөгэй кинотеатрнуудта гаража байна.

ТЕАТР

Театр оперы и балета

Лик богини—в 19.

КИНО

«Дружба»

Пугало с чердачного окна—в 9-40, Ловушка для одинокого мужчины—в 11-30, 13-20, 15-10, 17, 18-50, 20-40.

«Прогресс»

Красный зал—Шина—королева джунглей (Женщина-тарзан) (2 серии)—в 9-30, 11-50, 14-10, 16-20, 18-50, 21.

Зеленый зал—Могила Светлячка—в 9-40, Так жить нельзя—в 11-30, 13-50, 16-10, 18-30, 20-40.

«Октябрь»

Полет навигатора—в 9-40, Пираты XX века—в 13-20, 15, Храм любви (2 серии)—в 11, 16-30, 19, 21-20.

«Восток»

Оке и его мир—в 13-30, Затянувшаяся расплата (2 серии)—в 15, 18, 21.

«Байкал»

До первой крови—в 16-30, Преступление Антуана—в 18-30, 20-30.

«Аршан»

Крот и медицина—в 17, Полнеба (2 серии)—в 18-30, 21.

ДК «Текстильщик»

Султан бейбарс—в 17, 19-30.

1600 видеокассетэ

СОВЕТ БОЛОН ХАРИ ГҮРЭНЭЙ 1600 ВИДЕОКАССЕТЭНҮҮД УЛААН-ҮДЫН РЕСПУБЛИКАНСКА ВИДЕОТЕКЫН (ГАГАРИНАЙ, 31), ПРОКАТНА ФОНДДО, ҮШӨӨ ТИИХЭДЭ БУРЯТВИДЕОТҮБТЭ (ЛЕНИНЭЙ, 12) БИИ. ЭДЭ АДРЕСУУДТА ХАНДАЖА, ВИДЕОКАССЕТЭНҮҮДЫЕ АБАХАДАТНАЙ БОЛОХО.

БУРЯТВИДЕОТҮБТЭ ВИДЕОКАССЕТЭНҮҮД ҮДЭР БҮХЭНДЭ ҮГТЭДЭГ.

Тел: 2-30-96.

ИНАГ ДУРАН МҮНХЭ

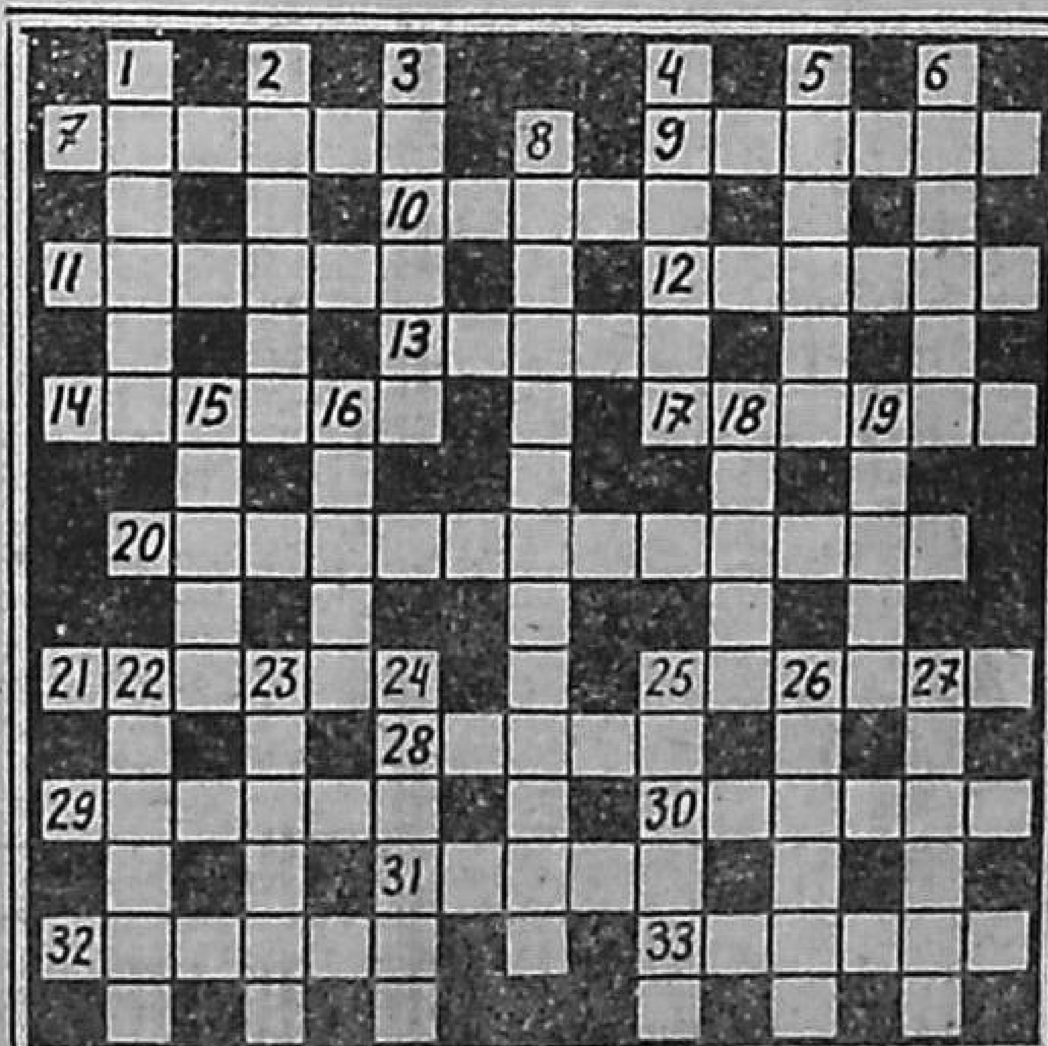
Совет хүн зоной дунда Энэдхэг оронной фильмүүдые хараха дуратайшуул хэзээдэшье олон байдаг. Республикымнай хүдөө нютагуудта энэдхэг кинофильмын гарахада, клубаар дүүрэн зон суглардаг ха юм. Энэ удаа «Храм любви» гэжэ ехэ һонин кинокартина гаража байна.

Һара, нарандал адли сэбэрхэн Радхи басаганай гарыень адхажа, зүрхыень ээлхэ гээшэ хүнгэн хэрэг бэшэ. Индиин мэдээжэ актернууд Митхун Чакроборти Нирупа Рой хоер гол рольнуудта наадана.

Үхибүүд хохидохонь

«Малыш» хэблэлдэ үгтэдэг саарһанай жаса ерэхэ жэлдэ 30 процентээр бага болгогдохонь. Ушар тиимэһээ 1991 ондо хэблэгдэхээр түсэблэгдэһэн хүүгэдэй уншаха олохон номууд барлагдахаяа болихонь гээшэ. Тэрэ номуудай тоодо «Буряад арадай онтохонууд», «Зүүн зүгэй арадуудай онтохонууд», «Ород арадай онтохонууд», оронноймнай түүхэ тухай хөөрэһэн хэдэн боти болон бусад оролсоно. Ингэжэ ехэшүүлэй гэмээр үхибүүднай хохидохо болоно гэжэ «Рабочая трибуна» газетэ бэшэнэ.

КРОССВОРД

По горизонтали: 7. Город в Брянской области. 9. Легендарный бард кельтов. 10. Крыша на столбах для защиты от дождя. 11. Бурый уголь, хрупкий или рыхлый. 12. Судно для перевозки жидких грузов. 13. Часть сооружения. 14. Роман О. Гончара. 17. Отрезок прямой линии определенной длины и направления. 20. Засыпка железнодорожного полотна щебнем, песком для укладки шпал. 21. Музыкальный интервал. 25. Передвижной цирк. 28. Литературный жанр. 29. Действующее лицо в опере Т. Хренникова «Доротея». 30. Горнопромышленное предприятие. 31. Картина А. Васнецова. 32. Опера Д. Верди. 33. Мифический персонаж и крылатый огнедыщащий змей.

По вертикали: 1. Настенные часы, упрощенного устройства с гирями. 2. Геодезический знак в виде двойной пирамиды. 3. Наплавная опора моста. 4. Ряд сцепленных вагонов. 5. Прибор для измерения объема жидких тел. 6. Отсвет пожара, пламени. 8. Признак прогресса в технике. 15. Пьеса Д. Лондона. 16. Надежная защита, твердыня. 18. Непоседа. 19. Городской вид транспорта. 22. Богиня любви и красоты в древнеримской мифологии. 23. Советский самолет, на котором установлено свыше двадцати мировых рекордов. 24. Обозначение медленного темпа в музыке. 25. Игра—загадка. 26. Помещение в жилом доме ниже уровня пола первого этажа. 27. Земноводное животное семейства саламандр.

ҺУРАХА ДУРАТАЙШУУЛДА

Заочно бэлэдхэлэй 8 һарын курса эмхидхэнэ. Мэдүүлгэнүүдые абажа эхилһэн тухайгаа институт соносхоно.

Юрэнхы эрдэмэй дунда һургуули дүүргэһэн залуушуул бэлэдхэлэй курсануудта аблгаха. Хими, биологи, математика болон физикэ үзэхэт.

Заочно курсада орогшод предмет бүхэндэ долоон даабари дүүргэхэ. Методическа пособинууд, даабаринууд эльгээгдэхэ.

Институдай багшанар эльгээһэн хүдэлмэриинетнай шалгажа, сэгнэлтэ табиха.

Курсада һураһанай түлөө 42 түхэриг түлэхэ. Энэ мүнгэ Улаан-Үдын Агропромбанкын операционно управленидэ № 000110101 счедоор эльгээхэ.

Адрес: 670020, Улаан-Үдэ, Пушкинай үйлсэ, 8. каб. 316; телефонууд: 4-23-46, 4-01-36.

ОКТЯБРИИН 20-до ТОЛИЛОГДОҺОН КРОССВОРДЫН ХАРЮУНУУД

По горизонтали: 1. Варлаам. 3. Деловитость. 7. Штормтрап. 9. Цитата. 10. Жаргон. 12. Осина. 14. Ламбада. 15. Репино. 17. Накат. 18. Греция. 20. Урания. 21. Кругорама. 22. Контрамарка. 23. Амфибия.

По вертикали: 1. Валюта. 2. Массаж. 4. Измаил. 5. Фотоэлемент. 6. «Богомольное». 7. Штурмовик. 8. Партитура. 9. Цитолог. 11. Нотация. 12. Орден. 13. Агент. 16. Эклога. 19. Яранга. 20. Умбрия.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:

670000, г. Улан-Удэ, ул. Каландаришвили, 23. Телефоны: зам. редактора—2-34-06, секретариата—2-34-41; отделов: идеологический —2-43-23, социально-экономических проблем — 2-43-23, писем и образования, переводов—2-40-57, корректорская—2-35-74.

ДОЛООН ХОНОГТО НЭГЭ УДАА СУББОТЫН ҮДЭРНҮҮДТЭ ГАРАДАГ.

Газета отпечатана в республиканской типографии Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли, г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35.

Редактор Александр ДРУЖИНИН.